

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Indbydelseskrift

til

Den offentlige Sammen

i

Nykjøbing Cathedralsskole
1847.

ved

E. P. Rosendahl,
Rector.

Nykjøbing.

Trykt i W. Laubs Enkes Officin.

Om

de Gamle,

**navnlig Græfkerne, fom den nyere Verdens
Lærere.**

Et Skoleforedrag.

Kjære Unge!

Prøven er endt. I have hørt dens Udfald og modtaget de Erindringer og Bink, som samme har foranlediget mig til at give eder; hvilke Erindringer og Bink jeg, efter den Alvor og Inderlighed, hvormed de gives, den Alvor og Inderlighed, som min Kjærlighed for eder Alle stedse tilsiger mig, naar jeg formaner og opfordrer eder, saa gierne smigrer mig med Haabet om, ikke frugtesløse skulle vende tilbage. Enhver tilegne sig da og benytte hvad deraf kan tiene til hans Fars, tilegne sig og benytte det med samme Sindelag, som det meddeltes, tilegne sig og benytte det under Guds Velsignelse! —

Og saa til Slutning nogle Ord om vort Skolearbeide i Almindelighed.

Det synes vel mangen En at være meget, der fordres af eder. Den synes maaffee lang og besværlig den Skole, I have at gienneingaae. Alligevel er den, for Enhver, som til samme har medbragt nogen aaben Sands, noget ungdommeligt Liv, noget egentlig videnskabeligt Kalb, ikke blot en nyttig og velsignelsesrig, en oplivende og skøn, men en aldeles nødvendig Skole.

Nødvendig ikke alene for alt det, den efter vore Forhold skal aabne Udgang til, men især for at bringe den unge Siel

i en nøiere historisk Forbindelse med Menneskehedens ædleste og bedste Repræsentanter igiennem hele Tiden, med dem, som tænkte de høieste Tanker, dem, som frembragte de skønneste Værker, dem, som udførte de dristigste Bedrifter, ved hvilket tilhobe Menneskeheden fra Aarhundrede til Aarhundrede blev hvad den nu er, og fra hvilket igjen det tildeels maa udgaae, hvortil det idetmindste maa støttes, som den i Fremtiden, under Forsnuets og Religionens Ledelse, ved alle med Kraft og Viisdom Begavedes forenede Bestræbelse, efterhaanden skal vorde.

Hører mig da, medens jeg i muligste Korthed vil see at føre eder tilbage til de Led af Fortidens Historie, gjennem hvilke det er Skolens Maal at bringe eder, berigede med Erfaring og fylde af Begeistring, ind i Nutiden. Og lærer at erkende den høiere Viisdom, som alt fra gammel Tid gjorde en saadan historisk Forberedelse, en saadan historisk Tilslutning til Oldtidens Ædleste og Første til Grundlag for at høiere Dannelse.

Jeg skal nemlig søge, saa godt det l faa og lette Omrids lader sig gjøre, at samle de vigtigste hidhørende historiske Vidnesbyrd, som ikke ere eder selv fremmede, og ledet af dem bestrebe mig for at gjøre det indlysende for eder: hvorfor et hvert dybere Studium rettelig begynder med de gamle Classikere, hvad der gjorde disse, efterat den tidligste udvortes Trang var tilfredsstillet, til den nyere Verdens Lærere i videnskabelig, filosofisk og æsthetisk Henseende, og hoormange gunstige Betingelser dertil, under en høiere Styrelse, forenede sig.

I vide hvorledes Menneskeslægtenes Barndom henlagdes under Aasiens milde Himmel, og hvorledes den der snart og stærkt formerede sig; hvorledes den fandt saagodtsom alle sine Fornødenheder for sig, og hvorledes først den tiltagende Folke-

mængde gjorde Adskillelse og Udbredelse nødvendig; idet indtræffende Mangel paa Hvirvelsombælt, Nedsættelse i mindre frugtbare og milde Egne tillige blev Anledning til de gavnligste Opfindelser. Thi Trang og Savn og undertiden tilfældig Erfaring blev de ældste Opfinders Moder. Og deraf betiente Forsynet sig til Slægtens tidligste Opdragelse og de aarvige Kræfters første Udvikling. De forskellige Egnes forskellige Beskaffenhed nødte eller ledede til Manglers Afhjælpelse paa forskellige Maade. Naar Frugter ikke længer strakte til for den daglige Næring, maatte man tye til Rødder, Korn og Frøe og knuse og tillave samme til Brød eller Rager. Hvad der ikke kunde nydes raat, fandt man paa, ved Jorden Hjælp at tilberede. Naar Jorden ikke afgav det Tilstrækkelige, maatte man efterligne Rovdyret og ved Jagten søge sin Føde, og i koldere Egne sin Bedækning. Til Jagten behøvedes Vaaben; disse vare fra Begyndelsen kun Knipler eller Stene. Men Dyrenes Horn kunde snart lede til Opfindelsen af spidse Vaaben, først vel kun tilspidsede Grene, senere Stænger forsynede med Guder af Dyrenes Tæker, eller indfattede med skarpe Stene, endelig beslagne med Metal. Den brændende Sol eller den styrkende Regn fandt man Ly for under Sydskovens brede, tætte Løv; men hvor ingen Skov fandtes, efterlignede man Bedækningen: og Blade, Dvise eller udspændte Huder paa nedrammede Pæle dannede Tag og Bæg, indtil Nedsættelse i et haardere Klima fordrede fastere Boliger.

Barnet elsker Dyret og Menneskene maatte tidlig bringes til at nærme sig de roligere og mildere Dyrrarter og vænne dem til sig fra spæde af. Saaledes kom man snart til at tæmme og opdrage sig Huusdyr til Nytte og Fornøielse, til at forsyne sig med Næring og Klædning, til at bære sine Vyrder og hjælpe ved sit Arbeide.

Den eller de, som tidligst ved Omhu og Kogt forskaffede sig den talrigste Hiord, vandt snart en Overvægt over andre. Eftersom Hiorden tiltog, behøvedes flere til dens Bevogtning; og det er tænkeligt, at Nøden kunde bringe Andre til at slutte sig til den mere Formuende og tiene ham for Føden, og ligesaa tænkeligt, at han kunde tvinge og fange Svagere, eller kiøbe og opdrage Børn dertil. Thi Slaveriet finde vi desto værre ligesaa gammelt som Historien. Efter Hiordernes og Slavernes tilvoksende Mængde bestemtes Nomadernes Bestand; men det stigende Antal af Dvæg gjorde større og større Græsgange nødvendige; disse gjorde hyppigere Flytninger og Reiser nødvendige; og disse foranledigede Sammenstød med Andre, og Tvist og Kamp, og mindre Horders Undertvingelse og Magtens Udvidelse for de Seirende, og Slavernes Formerelse af de Overvundne. Flygtede Nogle af en saadan Kamp og reddede sig i høiere Biergegne eller nøgne Ørkener, saa maatte Rov og Plyndring let blive deres Tilflugt, for at friste et kummerligt Liv. Fortrangtes Andre til ufrugtbar Kyster, da maatte de snart pønske paa Midler til i Vandet at søge Føde, og opstunde Fiskeriet.

Først naar en Nomade havde fundet en Egn tilstrækkelig forsynet med Kilder og Græsgange og uforstyrret af Andre, kunde han faae Lyst til at sætte sin Bolig; og naar han først havde begyndt at dyrke Jorden, saa blev han endnu mere bunden til den, men Sønnen end mere end Faderen havde været; og jo mere tilfreds man følte sig, jo længere en Stamme paa eet Sted havde opholdt sig, desto nødigere veeg den for andre, desto snarere maatte den søge at udvide sig, naar Traug opfordrede dertil, desto snarere betragtede den enhver Nabo som Fiende, som den paa enhver Maade maatte befrie sig fra, eller søge at undertvinge. Og saaledes see vi tidlig betydelige Niger at rejse sig i Asien, thi med de faste

Boliger begyndte det ordnede Liv og de større, skiondt endnu hvist ufuldkomne Statsforhold.

Stamsfaderen var oprindelig Stammens Overhoved. Hans Villie var Lov. Hans Dom var Ret. Døde han eller dræbtes han af Misgjorniede, eller faldt han i Kamp, da enten fulgte ham hans Søner, eller den Driftigste og Stærkeste i Stammen tilkæmpede sig Magten, eller den meest Inddede og Indsigtfulde overdroges den.

I vide, at i Ægypten, hvor Naturen ligesom selv synes at have lært Menneskeheden Agerdyrkningen, og som var dens egentlige første Hiem, uddannede sig tidlig en betydelig Grad af Civilisation, som endnu mere, idetmindste i mechanic og technisk Henseende, udvikledes af de søfarende, handlende virksomme Phønicer. Disses indskrænkede, tildeels magre, Kystland tvang dem til at udvide sig og give Opdagelser paa Søen; og ved deres forbedrede Søvaesen og stedse tiltagende Magt fattes de istand til, at anlægge Colonier paa fierne Kyster, og bleve derved et Middel i Verdensstyrerens Haand til at bringe Aftens Kundskaber og Færdigheder over Havet, og forplante Civilisationens Frø til en Jordbund, hvor den snart under den heldigste Forening af indre og ydre Betingelser, skulde opvore til den yppigste Vart.

Thi, som en kyndig Forfatter*) bemærker: Vel frembringer Handlen Velstand og Rigdom, og Rigdom igien Konster; men sædvanlig kun Konster, som opstaae af Yppighed, disse raffinere og forfine, men danne og forædle ikke. Politur maa ikke forverles med Cultur. Thi sand Cultur er ikke nogen Virkning af fysisk Trang eller yppig Livsnydelse, men en reen Aandsforfødenhed.

Andre Folk, vedbliver han, eller maaffee kun eet paa

---

*) Brebow.

Jorden, som Naturen begavede med en lykkelig Organisation og henlagde under en skion Himmelegn, havde sig over de til det fysiske Liv henhørende Beskæftigelser, over mechanisk Kunstflogskab, til Aandens og dens Evners og Kræfters frie Uddannelse: dette Folk skabte Tænkere og Værker, ikke for at kildre og behage den legemlig=sandskelige Følelse, men for at glæde Sielen, tilfredsstille Skønhedsfølelsen og den indvortes Sand; det skabte de dannende Kunster, Belsøgen og alle Videnskaber, til hvortil Opfindelse og Uddannelse blot Talent og Aand var tilstrækkelig. Af dette ene Folk, Grækerne, lærte Romerne, og af dem igjen alle de øvrige Europas Folkelag, som vi kalde cultiverte.

Dette evig mærkværdige og i Menneskeslægten's Udviklingshistorie allervigtigste Land, Grækenland eller Hellas, laa i den gamle Verdens Midte, og Havet, dette Folkenes fælles store Forbindelsesmiddel, omgav det næsten paa alle Sider. Da det derfor tidlig havde modtaget Asiens og Ægyptens begyndende Civilisation, og selv bragt den til den højeste Fuldeendelse, kunde det igjen beqvemt udbrede den til alle Middelhavets Ryster. Ogsaa her spores Forsynets Fingre.

Grækenlands første Indbyggere vare sandsynligst de saakaldte Pelasger, som fra Caucasus, nordenom det sorte Hav, vare hid indvandrede. Senere ere Hellenerne fremkomne, og skøndt de vistnok have været beslagtede med Pelasgerne, saa er deres Forhold til dem dog aldeles dunkelt. De ældste Sagn pege kun hen paa idelige Fortrængelser, ligesom endog paa tidlige Udvandring, f. Ex. under Denotrius over til Italien, allerede midt i det 19de Aarhundrede.

Til disse Urfolk slutte sig efterhaanden Nybyggere fra Ægypten under Cecrops i 17de, og under Danaus i 16de, endelig under Cadmus fra Phoenicien, i det 15de Aarhundrede.

Nu var Dannelsens Morgenrøde oprundet over Europa.

Cadmus havde allerede medbragt Bogstavskriften; og nu samvirkede de lykkeligste Forhold til Fuldbringelsen af det Resultat, som vi allerede have antydet: at Graekerne bleve Verdens Lærere næsten i enhver Art af Videnskab og Kunst, som Romerne senere efterlignede, bearbejdede og udbredte.

Denne aandige Dørvægt indrømmede ogsaa Romerne stedsse Graekerne, og i det Romerske Herredømmes, den Romerske Literaturs meest glimrende Periode, siger Digteren*): Lad Graekerne blødere forme Kris og Steen til levende, aandede Billeder, lad dem være større Talere og dybere Tænkere, lad dem udmaale og beskrive selv Stjernernes Løb! Du, min Romer, huff dit høie Kald, at herske over Verden, at bekæmpe de Dørvægtige og skaae de Undergivne.

Og ville vi nu spørge: hvilke de Betingelser vare, som samvirkede for at have Graekerne til denne Høide i Mændens Rige? Da kiende J allerede tildeels Svaret. De vare af dobbelt Natur: deels physiske, grundede i Folkets legemlige og climatiske Beskaffenhed og Forhold; deels aandige, grundede i dets Anlag, dets historiske, politiske og religiøse Udvikling.

J usvækket Ungdomskraft færdedes de indvandrede Afstamter, som mødtes fra Norden og Syden i et Land, der ikke var yppigt og varmt nok, til at forklede og forvildsøse de legemlige og aandelige Kræfter, ikke ufrugtbart og koldt nok til at nedkøle og undertrykke dem.

Graekenland er vel et Biergland, fuldt af Fjeldstrækninger i enhver Retning, men er dog meget forskiellig fra andre Bierglænde, der saa at sige danne som een eneste Biergmasse, der med forskiellige Bølginger stiger til et høieste Midtpunkt og i det Hele ligger høit over Havet; thi Graekenland giennem-

---

*) Virgil.

skæres vel af Bierge, som paa mange Steder steilt optaarne sig, men ligger ellers lavt, har vide, frugtbare Dalsfletter, som danne hele Provindsfer, saa at man kun behøver een Dagreise fra den mildeste Himmelegn, hvor Druen og Drangen blomstrer, til en kold Biergluft, hvor kun mørke Naaletræer trives og Sne og Is ruger*).

Herfra den temporerede Varme under en saa sydlig Beliggenhed, herfra de overraskende, maleriske Udsigter, herfra den lette Luft, som er saa reen, at man i hele Maaneder ikke seer en Sky paa den blaae Himmel, som er saa giennemsigtig, at man i vid Afstand seer enhver ophviert Gienstand med sine skarpeste Omrids, og selv hele Miil borte troer sig at være den ganske nær. Hvormegen Indflydelse et saadant Clima, stedse forfrisket af det omstrømmende Hav, har, især for Dypighed fordærver Levemaaden, og Dverforfinelse besmitter Sæderne, endog paa Legemets Form og Skønhed, vide alle de at tale om, som have bereist det sydlige Europa, navnlig han, hvis Skildringer jeg her benytter, som vort Fædreland saa tidlig maatte miste. Hvor stor Indflydelse det har paa Sundhed og Velbefindende og Kraftens og Munterhedens Bedligelighed endog til den silbige Alderdom, er indlysende ved sig selv; og hvor stor Indflydelse Legemets Sundhed og Friskhed og Kraft igien øver paa Sielen, paa Tænkningen, paa Dømmet, hvorledes den bevarer fra tom, mørk Grublen og sygelige phantastiske Drømmerier, er ofte og klart bleven beviist.

Hvilket Liv i Aanden vedligeholder ikke ogsaa Beskuelser af en mægtig og skøn Natur. Hvilken Selvstændighed udvikler ikke Nydelsen af en sorgløs Tilværelse, som Dyrkningen af en frugtbart Jord, uden Slid og Kummer, frembrin-

---

*) Brøndsted.

ger. Hvilken Frihedsfølelse, Kiækhed og Kiærlighed til Hiemmet indgiver ikke det utvungne Biergliv, kan ikke Schweiz's, Tyrols og Norges Sønner bevidne det?

Disse ere i Korthed de væsentligste physiske Betingelser, som begunstige de Grækerne, og som de selv med deres Livlighed og Bevægelighed forøgede Virkningen af ved den Omhu, som de, fremfor noget Folk paa Jorden, stedse viste for Lejemets Uddannelse, baade til Skønhed og Anstand ved Dandsen, (ikke en selskabelig Forlystelsesdands, som vor, men anvendt ved deres Fester, hellige Lege, Optoge og Stuespil, som derfor gav den sin Berettigelse i den offentlige Opdragelse), og til Kraft og Smidighed ved deres Springen, Løben, Brydning, Skivefastning og Rævekamp. Hvortil de med levende Enthusiasme opmuntrede, og som de med de meest smigrende Udmærkelser hædrede.

Vi vende os nu til en kort Betragtning af de aandige, eller politiske, moraliske, religiøse Betingelser for Grækernes mageløse Cultur.

Johannes v. Müller siger meget rigtig: kun et stort Antal af middelmaadige og smaae Stater frembringer mange store Mænd. Et mægtigt Rige forlader sig paa Styrken af sin Masse og Mængden af sine Hjalpekilder. Dens Fare synes længe kun indbildt. Derfor bliver blot Fortieneste for sin egen Skyld kun sjelden trukket frem. Men saasnart uædlere Midler ligesaa sikkert føre til Lykke og Glæde, saa udarte Gemytterne, og Kamplegemet bliver snart uden Siel. Den romerske Historie under Keiserne viser Sandheden heraf.

De mange mindre Stater derfor, som Grækenland bestod af, tildeels affondrede fra hinanden ved Biergkieder, som Argolis, Elis, Lakonien, Messenien o. fl. paa Pelopones, ligesom Attika, Boeotien, Phocis o. s. v. i det nordlige Grækenland, hver for sig iversyg paa sin Magt og ved ethvert mu-

ligt Middel betænkt paa dens Opretholdelse, maatte naturligviis ved Alt opfordres til at fremkalde, anspore og belønne ethvert Talent; og den alle Græker udmærkende til Kamp og Daad opflammende Vres- og Uafhængighedsfølelse, kom her Regjeringerne, af hvad Form de vare, særdeles tilpas. Naar Staten havde ophængt Billedet af en udmærket Mand paa et offentligt Sted, eller reist en Billedstøtte for at forevige hans Navn, da kunde man være vis paa at vække mange Efterlignere blandt den for Vren blussende Ungdom, og Themistokles var ikke den eneste Yngling, som Miltiades' Trovæ hindrede i at søve. Men jo flere Stater Grækenland bestod af, desto flere Talenter maatte saaledes vækkes og fremkaldes.

Naar nu desuden Lovgivere, som Solon, bød fortiente Mænd paa deres ældre Dage at underholdes i en offentlig Pragtbygning; eller udmærkede Krigeres Efterlevende og Børn af Staten at forsynes og opdrages. Eller som langt tidligere Lykurg vidste at bringe en heel Stat til at antage Love, som paalagde den strengeste Tarvelighed og Udholdenhed, Ærbødighed mod Ældre og Foresatte, Lydighed mod Love og Dyrighed, Foragt for Fæder og Smertor, Beredvillighed til at opoffre Alt, Alt for Fæderlandet: saa at Krigeren gif i Slaget som til en Fæst, og kun med Sands for Vren og Pligten forsmaaede al Blødagtighed, skyede alt umandigt Lefleri, tænkte kun paa Foretagendet, de skulde udføre, aldrig paa Fæden, der var forenet dermed; saa at Leonidas med 600 Mand gaaer dristig mod Persernes Tusinder, og falder med alle sine Kiæffe under Dyrger af Liig, og Mindestøtten over dem kun bad at forkynde hjemme, at de laae der, fordi de adløde Fæderlandets Love; saa at Moderen endog kan række sin i Kampen uddragende Søn Skioldet med de Ord: Guden med dette eller paa dette! Og naar der berettes hende: Din Søn faldt for Fæderlandet; kan svare: dertil fødte jeg

ham. Naar, siger jeg, Alt dette, som er bekiendte Ting, forholder sig saaledes, saa maa vist Enhver erkiende, at i saadan Lovgivning, i saadan Tænkemaade laa en mægtig Tilskyndelse til høie Dyder, til Uskab paa alle de sandfeligge og timelige Ting, som ellers hilde og fængsle og fordærve Sielene.

Selv Religionen, som i al dens Ufuldkommenhed dog i meget understøttede den Følelse, som Mennesket af Naturen bærer inderst i sin Barm; som lovede de mere Dannede, de i Mysterierne indviende, efter et velsørt og fortienstfuldt Liv, Fred i Døden og Evighedsens Løn bag Graven; som skildrede Forbrydernes Samvittighedsnag i evig forfølgende slangevæbenede Furier; som altid raadede og bød, at hvie sit Hovmod under en høiere, uimodstaaelig Verdensorden; som viste alle i Almindelighed, hvorledes Efterslægtens Taknemmelighed paa skionede deres Kamp, deres Klogskab, deres Rejsfærdighed, deres Opfindsomhed, som i Folkets Barndom havde gjort sig fortient af det Almindelige; idet der vare indsatte Fester til deres Thukommelse, idet der viedes dem Lunde og Templer, idet Udydelighed omstraalede deres Navne og de selv forevisgedes og paa kaldtes som beskyttende Heroer. En saadan Phantastereligion, en saadan Grefrygt mod Fortidens Udmærkede, maatte opflamme fyrige og begavede Unge til at leve og døe for en Hæder, som nu forgudede en Orpheus, en Minos, en Æskulap, en Jason, Theseus eller Hercules.

Men foruden de forskellige Staters Rivalitet, foruden de enkelte Lovgiveres og Samsundsstifteres Bestræbelser, foruden Religionens mægtige Indflydelse, saa bidrog Intet mere til at ægge Kraften og vække Sielens skuldeste Guister hos Mennesker, der vare fødte med et livligt og fyrigt Temperament, end Offentligheden i deres hele Liv. Deri var en Grundforskjel mellem dem og de øvrige Folk, Beboerne af de

folde, umildere Jordens Egne. Deres private Boliger vare ringe, men alle offentlige Bygninger pragtfulde, idetmindste i den bedre Tid. Til Kampøvelser af ethvert Slags vare alle Borgere Bidner. I alle Landsfrembringelser toges almindelig Deel. Enhver stor Bedrift, ethvert fortrinligt Værk var Folkesag; ja endog den stille, beskedne Dyd hædredes offentlig. Taler holdtes offentlig. Seierssange istemtes offentlig. Opdragelsen var for en stor Deel offentlig. Philosophiske Disputer foretoges offentlig. Dramaer, Musik og Kunstfager bedømtes offentlig. Ære, Ære var at vinde, om Fordeel og Indtægt kunde der under saadanne Forhold ikke være Spørgsmaal.

Fremdeles: rivaliserede end Smaaasterne indbyrdes, saa var dog ethvert Graefforetagende mod Fremmede lighedit skattet paa Landsmandsskabets Vegne. Ligesom den thebaniske Digter besang den spartanske Fægter eller Bæddeløber, og den atheniensiske Maler eller Billedhugger forevigede den argiviske Helt. To store Baand forenede saaledes alle de indbyrdes skinsyge Graefer. Det var Kamplegene i Fred og en fælleds Fiende i Krig.

Ogsaa her minder jeg eder kun om bekiendte Ting, men de ere nødvendige til Overblikket, som det fornemmelig var mig om at giøre, at have eder til.

Det ældste større Foretagende, hvori flere Stater efter den Tids Maalestok toge Deel, var, efter Sagnet, det Argonautiske, som uuegtelig gjaldt Handelsforetagender paa det sorte Hav og aabnede Adgang til Guldstørets Kyst.

Det næste og indflydelsesrigere, vide I, var den trojanske Krig, baade for at hævne en lidt Fornærmelse og tillige maafee for at søkke Sofarten giennem det thraciske Sund. Efter en langvarig Strid, som Følge af den Tids Maade at udføre Beleiringer paa, faldt omsider Ilium. Og fulde af

Selvfølelse, berigede med nye Erfaringer og betydeligt Bytte vendte Seierherrerne tilbage. Men Mange fik aldrig deres Hiem at see. Mange fandt deres Død i Bølgerne. Mange fandt Forvirring og Undergang ved deres Tilbagekomst. Men da Saamange havde deeltaget deri; da saa betydelige Omvæltninger vare fulgte deraf; da Stamsfædrene til, eller Slægtninge af de berømteste Herskerfamilier paa forskjellige Maader havde udmærket sig derved; da endelig Mindet herom var bleven for-eviget ved homeriske Sange: saa blev det for al Eftertiden et sandt Folkeanliggende og Digtet derom et Nationalepos.

Det tredie og for Grækerne, som for al senere Historie, betydningsfuldste Almeenforetagende var de navnkundige Perserkrige.

Da Darius og Xerxes overmodigen truede at knuse det lille Hellas med eet Slag. Da Miltiades paa Marathons Slette havde kastet den persiske Hær¹; skøndt neppe med 1 mod. 10; da Leonidas havde fundet Heltedøden mellem 20,000 Fiender; da Themistokles havde tilintetgjort Barbarernes Flaade; da Mardonius i Spidsen for 300,000 Mand paa Plataeas Marker havde maattet bide i Græsset for Pausanias, ligesom en Afdeling af Sømagten samme Dag bukkede under for Leotychides. Da saaes det, som ingenstunde før, hvad Aanden formaaer over Legemet, hvad Krigstugt, Tap- perhed, Selvfølelse og Fædrelandsfjnd formaaer over tallose Skarer af Kroppe, uden Begjæring, uden Sammenhold, uden Kraft. Og som dette Held tilintetgjorde ethvert persisk Angreb paa Grækerne for Fremtiden; saa giennemfoer det med et elektrisk Slag de, ligesom ved et Mirakel, af Dødens Strube frelst Græker, og gav Folkeaanden et Sving, som paa de følgende Slægter udøvede de meest forbausende Virkninger.

Nu blev intet mere den græske Genius for dristigt, for

at udgrunde det Dybeste, fatte det Hvieste, tolke og fremstille det Skønneste. Mødet steg med Banfelighederne, Dvfindelsesaanden virkede i det Uendelige. Drift og Kraftfølelse skyndede fremad og Gren var Lønnen. I et Par hundrede Aar, fra Perserkrigenes Begyndelse til Alexander den stores Død, var Folkets, var Konstens, Poesiens, Philosophiens, Sprogets, fort hele det græske Væsens, den græske Literaturs i Sandhed gyldne Alder. Den mindste historiske Haandbog lærer dette.

Som Resultat af alle disse samvirkende Aarsager*), hvor til Naturen endnu sviede, som sidste Belgierning, den nære Overflødighed af det for Plastiken saa vigtige, og sammes Dvelse og Fremblomstring saa særdeles befordrende, Materiale, Marmoret og Alabasten, — saae Verden hellenisk Aand i alle mulige Retninger af Kunst, Digtning, Toner og Former, aabenbare sig saaledes, at vor geniale Landsmand Steffens ikke tager i Betænkning at udtrykke sig derom paa følgende Maade: Vi maae ansee den gamle Poesie og Kunst som et sandt Naturproduct. Idee og Gienstand, Forestilling og Product identificere sig aldeles. Deres Epos, deres Dramaer, deres Statuer, deres Templer give de permanente Regler for Aabenbaringen af den evige Skønhed i det Endelige. At kritisere den græske Konsts og Poesies Mesterstykker, er ligesom at kritisere Naturen selv; de udtrykke hvad de skulle og ville udtrykke gandske og fuldkommen. Denne Infallibilitet er vel tydeligst ved Konstens Producter, men for den sande Kiender ligesaa tydelig i deres Digte. Naar vi ikke formaae at ffue den nødvendige Sammenhæng, saa maae vi, som i Naturen, tilskrive det vor Mangel paa Indsigt og ikke Objectets Feil. Grækernes herligste Periode viser hele Historiens uforvisnelige Blomst, hvorved den ud-

*) Gatterer, Herder, Heeren, Rotted.

foldede sit Inderste og Helligste og indbød alle Lider til ærefrygtfuld Beskuelse.

En overordentlig Mængde af udmærkede Mænd glimre i hiin Grækenlands gyldne Tid, og neppe behøver jeg at anføre de Navne, som saa ofte have lydt med begejstrende Klang i eders Ører, næppe at erindre om: hvorledes Malerkonsten pranger med Mestre, som Zeuxis, Parrhasius og Apelles, — Billedhuggerkonsten med en Praxiteles, Phidias, Skopas, — Tragoedien med en Aeschylus, Sophokles, Euripides, — Comoedien med en Cratinus, Menander, Aristophanes, — den lyriske Poesie med en Alcæus, Sappho og Pindar, — Hyrdedigtet med en Theokrit, Bion og Moschus, — Philosophien med en Thales, Anaxagoras, Pythagoras, Sokrates, Plato, Zeno, Aristoteles, Antisthenes, — Historien med en Herodot, Thucydides, Xenophon, Polybius, — Veltalenheden med en Antiphon, Aeschines, Isokrates, Demosthenes. Og for at kunne gjøre os en Forestilling om, hvorledes Enkelte af dette begavede Folk kæmpede og strede, for at komme frem, for at naae nogen aandelig Dygtighed, da kiende I jo Beretningerne om Cleanthes, der udførte Dagleierarbejde, bar Vand o. s. v. om Ratten, for at kunne besøge Philosophernes Skoler om Dagen; om Demosthenes, som indsluttede sig i Uger og Maaneder for at studere, ja afraagede Skægget paa sin ene Kind for at tvinge sig selv til ikke at gaae ud; der clamerede løbende op ad Bakker for at øve og styrke sit Bryst; affrey med egen Haand hele Thucydides syv gange, for at tilegne sig hans inderste Kierner: om Protogenes, som skal have arbejdet syv Aar paa eet Maleri: om Isokrates, som skal have fileet femten Aar paa een Tale.

Saaledes anstrængebe man sig for at vinde Udbødelighedens Krands. Og saaledes arbejdede Personer af de ringeste Kaar og den laveste Herkomst sig op til at vorde Samtidens Bry-

delse og Eftertidens Mønstre; thi uden smaalige Bihensigter arbejdede de kun mod Idealet, mod Fuldkommenhedens op-
høiede Maal.

De frie Forfatninger, som efterhaanden næsten overalt indførtes, begunstigede ogsaa, i de forskellige Smaa-stater, Aandens frie Udvikling til alle Sider. Ingen Kaste, som i Ægypten, hindrede noget Talent i at hæve sig; tvertimod alt loffede, alt sporede Geniet frem. Selv den ustadige Folkegunst, som, fornemmelig i Athenen, saa ofte viste sig uskion-
som mod fortiente Mænd, og affkedigede eller forviste dem paa længere Tid, naar man havde fierneste Mistanke om: at de havde søgt Udmærkelse i egenlyttige, herskesyge Henfig-
ter, eller havde tabt et Slag, været uheldige i noget som helst Foretagende, fordi de muligens af Fienderne vare bestukne eller ikke havde varetaget deres Pligt som de burde; — selv denne skinsyge Opmærksomhed, denne Mistillid, som i et Aar løf-
tede en Mand til Skyerne, i næste Aar gjorde ham fredløs, undertiden blot fordi han havde været uheldig, uden mindste egen Brøde; selv den, siger jeg, nødte Enhver til at være paa sin Post, nødte ham til at være beredt paa alt, og be-
varede en Hvilhed i Charakteren, som ikke fortvivler under Misfiendelse, ikke knækkes af Ulykken. Thi om alle athenien-
siske Udmærkede i det mindste gjaaldt Themistokles' Uttring om sig selv: at han lignede en Eg, som man i Uveir søgte Ly under, men i Solskin rev Blade og Grene af. Mod den afdøde Stormand derimod, som man intet havde at frygte af, men af hvis Fortieneste man nød Godt, i hvis Ære man tog Deel, viste man sig gierne taknemmelig.

Gjæstmilde vare ogsaa Grækerne, som i Almindelighed den gamle Verdens Folk og som Araberne endnu. Denne Dyd var udsprungen af Nødvendigheden, paa en Tid, da ingen offentlige Herberge modtog, ingen almindelig Folketret

beskyttede den Reisende. Den, som idelig skulde foretage Reiser, maatte derfor have vidtløftige Giæsteforbindelser, og de arvedes fra Fader til Søn. Skulde saadanne Forbindelser svare til deres Diemed, skulde man, sikker ved dem, til enhver Tid vove Liv og Gods i fremmed Vold, saa maatte de være hellige; og Forbandelse og Foragt hvilede derfor over dem, som havde frænket Giæsterettens Hellighed. Men Mange vandt ogsaa, ved tro Sagttagelse af dens Pligter, en stor Navnkundighed, fortient ved Udførelsen af de uegennyttigste Opoffrelser og glimrende Dyder.

For Venfskab havde Grækerne megen Følelse og ikke alene i Krigen, som f. Ex. i Thebanernes Bennefske, der bestod af 400 hinanden i Liv og Død hengivne Fostbrødre, af hvilke, bl. A., i det ulykkelige Slag ved Cheronea, ikke en eneste kom tilbage; men selv i Freden agtedes det høit og antog ofte, som i Fortællingen om en Damon og Pythias, om en Chariton og Melanippus, en ædel heroisk Charakter.

Af Vid og Lune sprudle deres Apophthegmer og Anthologier. Om den skarpeste Sagttagelsessevne og det opmærksomste Øie for alt Upassende, Flaute, Jammerligt og Maragtigt vidner deres Comoedier og en Theophrast's Charakterkildringer. Om deres Agtelse for Kundskab og Mandens Fortrin vidner, foruden tallose andre Exempler, ikke blot den berømte, paa den Tid af Athenienserne høit skattede Timotheus' Digtning om Plato, Kong Phillips om Aristoteles, Kong Alexanders om Diogenes, men især den mærkværdige Straf*), som Mitylenenserne toge over deres strafaldne Bundsforvandre, i Krigen med Athenen, kort før Solons Tid, i hvilken Philosophen Pittakus med Ære anførte sit Fædrelands Flaade. De lode nemlig alle deres Skoler lukke, forbød deres Børn

---

*) Ælian VII, 15.

Underviisning i alle Kunstkonster, fordi, skriver Helian, blandt alle Straffe ansaae de den for den haardeste, at maatte tilbringe sit Liv uden Dannelse og Kundskaber.

Den fineste Taft lagde de, som rimeligt, for Dagen baade i Ord og Handlinger ved forskjellige Leiligheder, i det offentlige, som i det private Liv.

Det græske Sprogs Rigdom, Naturlighed, Simpelhed, Bøielighed; den Egenkab ved Sammensætning at kunne ligesom male det, der skal udtrykkes, og sige med eet Ord, hvad andre Sprog behøve tre eller fire til; den Kethed til, ved en Mængde Partikler at kunne nuancere ethvert Begreb, som Talen udtrykker, besad næppe noget andet Tungemaal. Dets Historie omfatter henimod 3000 Aar, ligesom dets første Udvikling i den ioniske Sangereskole, indtil Konstantinopels Indtagelse af Tyrkerne. Med Keiserdømmets Fald ophørte det, som bekiendt, at være et levende Sprog; men endnu skrives det af dannede Nygræker, endskiøndt det Nygræske i den senere Tid har begyndt at høre sig til Bogprog.

Den græske Literatur er for Resten som en stolt, skøn Ruin*), hvis Levninger vi alligevel med studsende Taknemmelighed beundre. De ældste cycliske Digtere ere tabte. Af 70 Historieforfattere, som havde beskrevet den første Perserkrig, ere ikke 5 tilbage. 80 Rhetorer og Declamatorer ere tabte. Og, foruden 500 med Bisfald opførte, eiede Grækerne 200 for classiske ansæete Tragedier, af hvilke tilhøbe ikke 50 ere komne til os. I Comoedien og andre Litteraturfag, paaستاer man, finder omtrent samme Forhold Sted.

Af Kunstskatte besad ogsaa Grækenland mere end noget andet Land paa Jorden. Den ene D Rhodus eiede maaffee flere Statuer, end det nyere Europa tilsammen har frembragt.

*) Fabricius, C. D. Müller, Brøndsted, Petersen.

Udsprede i hele Verdens Museer glemmes nu deres Vaser, Gudebilleder, Portraiter, Basreliefs, Lamper, Speile, Trefødder, Mønter, skaarne Stene. Kun lidet har Middelalderens Barbari og Krige levet os, men nok for at fylde os med Beundring*) over den uhyre Mængde af Frembringelser, den dybe Sandhed, den fuldendte Skønhed i Udtryk og Former, som nu synes saa udtømt, at den nyere Kunst ikke godt kan feie noget Nyt til, naar undtages Maleriet, den christelige Symbolik og Kirkebygning**).

Saa originale som Grækerne vare i deres Literatur, saa originale vare de i deres Kunst. Og den ubegribelige Skønhedsfølelse, som beaandede alt hvad Grækerne berørte, (om og indenfor de Grændser, som deres Religion og Charakter betegnede dem), vil altid gjøre dem til eneste blandt Folkene.

Om denne Aandsretning hos dem kan intet smukkere siges end hvad Digteren Wieland har sagt, naar han skriver: Grækerne vare den første Nation, som forvandlede alle Slags Legems og Aands Dvælses til Lege, og i det den gjorde disse Lege til et nationalt Anliggende, dannede sig en national Charakter. De vare de første, som af Menneffets væsentligste Fortrin for de øvrige Skabninger, af Sproget, vidste at gjøre en Kunst, den mægtigste af alle. Sang, Musik og Dands bleve hos dem Musikonster. Dem alene havde Skønhedsgudinden med Chariterne, hendes uskræmmelige Ledsaagerinder, aabenbaret sig; og skionne bleve alle deres Værker, Skønhed var udgydt over Alt, hvad de sagde og gjorde. De alene fandt den Hæmmelighed at formæle det Høie med det Skionne, det Nyttige med det Behagelige. Deres Lovgivere

---

*) Caylus, Winkelmann, Lessing, Heine, Böttiger, Müller o. fl.

***) Den italienske Malerskole, den gothiske Bygningskunst, Thorvaldsens Arbejder i Metropolitankirken i Kbh.

vare Sangere, deres Helte offrede til Muserne. Den menneskelige Forstands abstracteste Begreb fik i deres Digteres Phantastie, under deres Maleres Pensel, i deres Billedhuggeres Bærksteder et skønt Legeme og bleve til sieløpløstende Billeder.

Paa Grund af alle disse Eiendommeligheder, hvis uudslettelige Afpræg baade græsk Literatur og græsk Kunst bære, og som sætte disse saa høit blandt de intellectuelle Optræksmidler, der altsidigen skulde uddanne enhver menneskelig Evne, altsidigen udvikle det reent Menneskelige i Mennesket, vil aldrig nogen Realisme kunne fortrænge Studiet deraf, saasandt intet Folk, som vor Brøndsted bemærker, stærkere har udtalt sin Aand i sine Bærker, og saasandt det for at kiende Aanden i sin Oprindelighed og Heelhed, er rettere at gaae til Kunstværket end til Afstøbningen, til Skrifterne selv, end til de mere eller mindre ufuldkomne Oversættelser.

Men kun i saa Aarhundreder skulde det græske Folk saaledes blomstre. Efterhaanden tabte sig den religiøse Erbdighed under en stigende Forstandscultur og Sophisternes Disputer, men en ny luttrende og gjenfødende var endnu ikke kommen; Begejstringen herdede under en længere Hvile uden mægtige Bækkelser; Sæderne fordærvedes under en tiltagende Velstand; de blot materielle Interesser tilbagetrængte de mere aandelige; den hyppigere Livsnøydelse attraaede bestandig flere Midler til sin Tilfredsstillelse; Misundelsens og Egoismens lede Dæmon udstrøede sin fordærvelige Sæd og almindelige Borgerkrige udbrøde i lyse Flammer. Da Lyfander høstede sine Laurbær ved at ydmyge Athenen, da Pelopidas og Epaminondas hentede deres Navnkundighed ved at knuse Spartanernes Bælde, da tabtes snart al Nationalaand, og den alt Godt og Stort tilintetgiørende Privatinteresse indtrængte sig overalt, som fremmede Erobrere altfor vel vidste at benytte sig af til Grækenlands Betvingelse. Med Religionens

Vanhelligelse, med Sædernes Fordærvelse, med Begeistringens Dødhed, med Nationalaaendens Forsvinden, Uafhængighedens og Fædrelandskiærlighedens Død, bragtes det snart, uagtet Demosthenes Tordenstemme, dertil, at Grækerne glemte sig selv og hvad de havde været, og loffede af Egennytte, forlebede af Smiger, skræmmede af Truøler udsendte sine Sønner, der skulde have værnet, som fordem, om deres egne Enemærker, til at kæmpe og bløde for fremmede Penge, medens Fædrene hjemme bestandig tabte i Selvsølelse, Betydenhed og Kraft; hvoraf omsider Følgen blev, at de først kuedes af Macedonerne, siden aldeles bragtes uuder Aaget af Romerne. Og vel er det sandt, hvad en romersk Digter*) siger: det overvundne Grækenland overvandt sin vilde Overvinder. Men i det det offrede Rom sine Konstskatte, meddeelte Rom sine Kundskaber, forsynede Rom med Læremestere i alle Fag, maatte det selv synke dybere og dybere; thi Aanden var borte, Talere og Digtere forstummede, og den sidste Rest af Lærdom tyede til Alexandrien, hvor den, da den var flyttet fra sin naturlige Jordbund, kun kummerlig hensygnede, tabte al Friskhed, Saft og Skionhed og, med Ptolemæernes astagende Beskyttelse, lidt efter lidt gif aldeles ud.

Saalidet som noget af dette i det Væsentlige er eder fremmed, saa er det heller ikke: at Romerne, som tidligere yttret, bleve Grækernes Arvinger. Da Grækenland sank, reiste de sig. Og i deres skionne, klangfulde Sprog søgte de at fortsætte hvad Grækerne havde begyndt, oversatte, bearbejdede, efterlignede, fortolkede Grækernes Skrifter, som fra dem igien gif over i de nyere Tungemaal, der nedstammede fra deres.

Romernes Literatur er altsaa Mellemledet mellem den

---

*) Horats.

gamle og nye Verden, og mangen vigtig Kundskab, mangen dyrebart Sandhed, mangen aandelig Færdighed, mangt et straalende Beltalenhedsmonster vilde være tabt, hvis ikke det Vigtigste af deres skrivelige Mindesmærker var kommen til os.

Dommer altsaa selv, K. U., om det ikke hører til en muligst fuldstændig Dannelse, at blive bekendt med den classiske Aldtid. Indseer selv, hvor mangelfuld og ufuldstændig den Indsigt er, som ikke omfatter Kiendskabet til Menneskeflægtens vigtigste Udviklingsstrin. Husker desuden: at da den menneskelige Aand ligesom havde udtømt sig, da menneskelige Lidenskaber havde nedstyrtet det Herligste af hvad Fortiden havde opført, da Kamp og Uteerlighed havde udmattet og udmarvet Kræfterne, da tykt Mørke syntes at ville udbrede sig over den forvildede Verden, da Samvittighederne betagne af Rædsel famlede i Matten efter Fred og Trøst; da havde Naadens Himmel aabnet sig i Osten, hvorfra Lyset atter trængte mere og mere frem mod Vesten, og i det græske Sprog lød Frelsens Lære til den forsagende, fortvivlende Menneskehed. Og saavel i dette Sprog, hvori Forløsningens Evangelium forkyndtes og nedlagdes, som senere giennem det latinske, banede det sig Wei til alle Jordens Kanter.

Altsaa ikke alene for den, som søger og elsker enhver Art af Kundskab i Almindelighed; men for Enhver, der vil gaae til Christendommens egentlige Kilde og øse af dens oprindelige Væld, af dens efterhaanden sig videre og videre slyngende Strømme, ere hine Sprog lige uundværlige. Skøndt Religionslæreren behøver et tredje til: det nemlig, hvori Loven forkyndtes paa Sinai, det, hvori David sang, hvori Profeternes Røst varslende lød til de siddigste Slægter.

Klager altsaa ikke, at Skoleveien er saa lang. Men glæder eder over, at den fører giennem saa vide, saa skønne, saa frugtbare Egne! Trættes ikke! Søger at giøre eder den

faa nyttig, faa velsignelseerig som muligt! Lader intet Skridt paa den være forgiøves! Lader ingen Time gaae tabt! Lader ingensomhelst Veilighed til at lære, til at besæftes, til at foræbles gaae ubenyttet forbi! Jo videre den Mark er, Jo dyrke, desto rigere, desto herligere kan og Hæsten blive for hver den, som saaede med Flid, med Tro, med Tillid til Gud. Desto skønnere kan den blive for eder selv, desto glædeligere for alle eders Kiære, desto vigtigere for Fædrelandet.

Lærer af de Gamle at tænke klart og sundt, at tilegne eder Talens første og fortrinligste Egenskaber: Simpelt, Tydelighed, Bestemthed, Rigtighed, Skionhed og Kraft. Lærer af dem at skatte og nyde Livets Blomst, Konstens Herlighed, i alle dens mangfoldige Aabenbarelser. Lærer af dem at stræbe efter Fuldendthed, efter muligt Fuldkommenhed i hvadsomhelst I foretage eder, i hvadsomhelst I sættes til at udføre i Verden. Lærer af dem at elske eders Fædreland over alt Jordisk, at leve, at virke, at kæmpe, at døe, om det skulde være, for Danmarks Lær og Ære.

Men lærer ogsaa af den gamle Verdens Ulykke og Fald at vogte eder for dens Feil og Forvildelser! Lærer at agte Religiositetens evige Forrang for alt Andet, Pligtens Helighed, Sædelighedens Uforfrænkelse, Samdragighedens og Kiærlighedens aldrig noksom vurderede Værd! Indvies fra tidligste Aar al eders Tanke og Idret til disses Befæstelse i og om eder! Og glemmer aldrig takkende og ydmyge at erkende det Fortrin, som blev eder fremfor alle Oldtidens Vise tildeel: i det I kiende en hellig Aabenbaring, der giver Visdom, hvor hine tvivlede, der giver Trøst, hvor hine forsagede, der giver Styrke, hvor hine segnede, der overalt sætter eder et høiere Maal end jordisk Stordaad, der giver al eders Stræben en ædlere og sikkrere Bevæggrund, end timelig Ære og et udydeligt Navn.

Bevarer disse høie Forestillinger levende i eders unge

Siele. Lader dem giennemtrænge, luftre og opløfte eders hele
Væsen! Lader dem kundgiøre sig i al eders Ungdoms Trag-
ten, i al eders Manddoms Daad! Og nedbeder eder dertil
stedse Kraften fra det Høie! Da skal en mægtigere Styrke
fuldkommes i eders Strøbelighed og fremme og befordre eders
Gierning; da skal, næst Gud, Fred blomstre paa eders Wei,
et hæderligt Gftermæle ledsage eders Vortgang og taknem-
lig Kiærlighed engang velsigne eders Minde.

Fortsettelse af Catalogen

over

Cathedralskolens Bibliothek.

Til nyere Lingvistik.

A. Lexicographie, Synonymik, Grammatik og Sprogøvelser.

Dansk: Molbech, Dansk Ordbog. Kbh. 1833. 2 Bd.
Molbech, Dansk Dialectlexikon. Kbh. 1841.

Glossarium Juridicum Danico-Norvegicum
af Christen Østersen, Raadmand udi Roskild. Kbh. 1652.

Samme Bog, nu andengang efter Løverne saa
og Christ. IV. Recept reviderit, forbedrit, rettit
og completerit af Chr. Østersøn Beylle.
Kbh. 1665.

Norsk Ordsamling, eller Prøve af norske Ord og
Talemaader, ved Laur. Hallager. Kbh. 1802.

Benj. G. Sporon, eenstybdige Danske Ords Be-
mærkelse, med nogle saa Tillæg, udg. af M.
Ludv. Heiberg. Kbh. 1807.

Forklaring over eenstybdige Danske Ords Be-
mærkelse, ved H. M. Svane. Kbh. 1825.

Dansk Synonymik, af B. C. Müller. Kbh.
1829. 2 Bd.

Fremmedordbog over de i det danske Skrift- og
Omgangssprog forekommende Ord og Udtryk,
af Ludv. Meyer. Kbh. 1844.

- Dansk:
- Almindelig Grammatik, et videnskabeligt Omrids af Fr. Lange. 1 H. Kbh. 1840.
- Janus Høisgaard, Methodisk Forsøg til en fuldstændig Dansk Syntax. Kbh. 1752.
- Forelæsninger over det Danske Sprog, ved Jac. Baden. 2 Dpl. Kbh. 1792.
- Fuldstændig Dansk Sproglære, ved S. N. J. Bloch. 2 Dpl. Odense 1817.
- Indlæg i Sagen angaaende Modersmaalet og dets Rettskrivning, ved Ludv. Berg. Kbh. 1827.
- Regler for Rettskrivningen, ved Dichmann. Kbh. 1799.
- Almindelig Dansk-orthographisk Undersøgelse, af M. F. G. Bøgh. Kbh. 1807.
- Dansk Rettskrivningslære, foredraget som selvstændig videnskabelig Lære, af M. F. G. Bøgh. Kbh. 1822.
- N. Rast, Dansk Sproglære fra Engelsk oversat. Kbh. 1837.
- Regler og Bestemmelser for det Danske Sprogs Orthographie og Interpunction, ved C. Wille. Viborg 1846.
- J. Levin, Dansk Lydlære og Dansk Rjønslære. Kbh. 1844.
- C. A. Thortsen, Forsøg til en dansk Metrik. Kbh. 1833—34.
- Om den danske Stil, ved K. L. Rahbek.
- Hammerich om det mundtlige Foredrag. Kbh. 1841.
- B. A. Borgen, Veiledning til Affattelse af Udarbejdelser i Modersmaalet. Kbh. 1840.

- Icelandsk:** **Þjórn Halderfons Íslandfke Lexikon, udg. ved N. Raff. Kbh. 1814. 2 Bd. 4.**
Undersøgelse om det gamle Nordiske eller Íslandfke Sprogs Oprindelse, ved N. Raff. Kbh. 1818.
N. Raff, Veiledning til det Íslandfke eller gl. Nordiske Sprog. Kbh. 1811.
Det oldnordiske Sprog eller Norrónasprogets Grammatik, fremstillet af P. A. Munch og C. R. Unger. Christiania 1847.
Íslandf Læsebog med Ordregister og en Oversigt over den Íslandfke Formlære, ved Halbor Fridrikfson. Kbh. 1846.
- Angelsachsisk:** **N. Raff, Angelsachsisk Sproglære tilligemed en kort Læsebog. Stockholm 1817.**
Phoenirfuglen, et angelsachsisk Dvad, udg. og oversat ved N. F. S. Grundtvig. Kbh. 1840.
- Engelsk:** **En Dansk=Engelsk Ordbog af Ernst Wolff. London 1779.**
Fuldstændig Engelsk og Dansk Ordbog, af Fr. Chr. Bay. Kbh. 1806. 2 Bd.
The Royal Standard Dictionary, the 8 edit. Edinburgh 1793.
A new Pocket Dictionary, in 2 parts, by Baldwin Janson. Amsterdam 1795.
Nouveau Dictionnaire-portatif des langues Angloise et Françoise par Thomas Nugent. Neuvieme Edit. à Londres 1795.
A Critical Pronouncing-Dictionary and exposition of the English Language, by Joh. Walker. London 1826.

- Engelsk: *Salom. Bonge, Systematisch nach allen Redetheilen geordnete Englische, Französische und Deutsche Sprachübungen, nach J. Perrin, L. F. Fain und Chambaud. Danzig 1832.*
- Practisk Engelsk Sproglaere, efter Ebers og Visk, ved N. Stockfleth Schulk. Kbh. 1807.*
- An English Grammar, illustrated by appropriate exercises and a key to the exercises by Lindley Murray. York 1809. 2 Vols.*
- Engelsk accentueret Læsebog, for de første Begyndere, ved Th. Christ. Brumm. Kbh. 1802.*
- The Life and voyages of Chr. Columbus by Washington Irving abridged by the same for the use of schools. Mit grammatischen Erläuterungen und einem Wörterbuche. Leipzig 1832.*
- The Vicar of Wakefield by O. Goldsmith, illustrated by Richter. Leipzig 1840.*
- Morris English Reading-book. Engelske Læsestykker, udvalgte af „Evenings at Home“ med tilføjet Ordforklaring, af S. Rosing. Kbh. 1844.*
- P. Hiort, Om det Engelske Conjugationsystem. Med Tillæg om Forholdet mellem Dansk og Engelsk. Kbh. 1843.*
- Engelske Stiiløvelser for Danske, med tilføjet Oversættelse af de vanskeligste Ord og Talemaader, af N. Ronne. Kbh. 1846.*

Franst: jöfifches Wörterbuch, von Joh. Leonh. Frifch.
Leipzig 1739.

Synonymes françois et leurs differentes significations par Girard. 10me Edit. à Geneve 1754.

Grand Dictionnaire Royal Danois et François par H. v. Aphelen. Copenh. 1759. 3 Vols. 4. (2 Expl.)

Nyeste, fuldstændigste Danst-Franst Ordbog af Joh. Nif. Hofst. Kbh. 1842. 2 Bd.

Danst-Franst og Franst-Danst Haandordbog, ved L. S. Borring. Kbh. 1841—45. 2 Bd.

Conversations Francaises et Danoises par L. S. Borring. Copenh. 1836.

Franst Parleur af Hallager. Kbh. 1802.

Samme Bog forøget og forbedret, ved J. B. Lindenfels. Kbh. 1811.

Franzöfifche und Deutsche Gefpräche, nach Perrin, herausgegeben und verbesfert von S. Debonale. 3. Ausg. Hamb. 1835. (10 Expl.)

Franste Stiiløvelfer, ved Abrahams. Kbh. 1829.

Materialien zum Ueberfezen ins Franzöfifche, mit unterlegten paffenden Wörtern und Redensarten, von F. Th. Kühne. Braunschweig 1801. 2 Bd.

Le nouveau Robinson, med fuldstændig Ordbog, ved J. Werfel. Kbh. 1802.

Franst Læfebog, til Brug for Mellemclafserne, af L. S. Borring. Kbh. 1831.

Etudes literaires, ou recueil de morceaux choisis dans les meilleurs ecrivains francais du 17me, du 18me, du 19me siecle, avec

- Fransf:**   **des notes grammaticales et historiques et des notices literaires, par L. S. Borring. Partie en Prose. Copenh. 1829.**
Etudes literaires etc., par L. S. Borring. Partie en vers. Copenh. 1832.
Contes moraux, udg. af L. S. Borring, med dansk Oversættelse af Holst. Kbh. 1840.
Der kleine französische Sprachmeister. Leichtfaßliche, praktische Anweisung, das Französische binnen kurzer Zeit, soviel im praktischen Leben erforderlich, sprechen, verstehen und schreiben zu lernen. Von G. van der Berg. Hamb. 1845.
Fransf Sproglaere og Læsebog, af J. B. Lindensfeld. Kbh. 1814.
Fransf Grammatik, af Th. C. Bruun. Kbh. 1800.
Principes generaux et particuliers de la langue Francaise, par M. de Wailly. Nouv. Edit. à Paris 1802.
Fransf Syntax til Brug for de lærde Skoler, ved Rector Bendisen. Kbh. 1810.
Fransf Grammatik, af Abrahams.
Nogle Partier af det franske Sprogs Formlære og Syntax, ved N. Eick. Odense 1847. 1. H.
- Frisf:**   **N. Raaf, Frisf Sproglaere. Kbh. 1825.**
- Græf:**   **Neugriechisches, Deutsch=Italienisches Wörterbuch, von Carl Weigel. Leipzig 1796.**
Lehrbuch der Neugriechischen Sprache: Grammatik, Uebungsstücke zum Uebersetzen aus dem Neugriechischen ins Deutsche, und aus dem

- Græft:** Deutschen ins Neugriechische, nebst Anhang für Geschichte der Neugriechischen Literatur und Verzeichniß der ausgezeichnetsten Literatoren der Neugriechen. Von W. v. Lüdemann. Leipzig 1826.
- G.** Fauriel, *Chants populaires de la Grece moderne, recueillis et publiés avec une traduction francaise, des éclaircissements et des notes, à Paris 1824—25. 2 Vols.*
- Hollandstf:** *Het nieuw neder-hoog-duitsch en hoog-neder-duitsch Woorden boek, von Mathias Cramer. Leipzig 1759.*
- Italiensf:** *Dialogista Italiano e Danese di Fred. Bressemann ed. Antonio Biaggi. Copenh. 1845.*
 Chr. Jos. Sagemann, *Italienische Sprachlehre. Leipzig 1792.*
Italiensf Sproglære (Udtalen, Taledele, Syntaxis, Orthographie, Ordtdannelselære) til Brug for Danffe, ved C. G. A. Dalgas og P. N. Luren. Kbh. 1844.
- Spanstf:** N. Rast, *Spanst Sproglære efter en ny Plan. Kbh. 1824.*
Grundtrækkene af det Spanste Sprog Grammatik, med en tilføiet grammatikalsk Exempelsamling, som Læsebog for Begyndere, B. S. Weisling. Kbh. 1841.
- Svenstf:** *Dictionarium Suethico-Anglo-Latinum ed. Jac. Serenius. Holmiæ 1741.*

- Svensk:**   **Svenskt og Tyskt Handlexicon af C. Heinrich. Örebro 1805.**
- Svensk-Norsk Haandordbog, samt Udsigt over det Svenske Sprog's Grammatik, af Ludv. Daa. Christiania 1841.
- Svensk Læsebog, indeholdende Prøver paa Svensk Prosa og Poesie, tilligemed en fortsatt Svensk Sproglære, Ordbog og Literaturhistorie af Lénström. Kbh. 1843.
- Svensk Anthologie.
- Den nyere Svenske Skön=Litteraturen og Tidningspressen, af Sturzenbecher. Kbh. 1845.
- Tydsf:**   **Fuldstændig Tydsf og Dansk samt Dansk og Tydsf Ordbog, med Fortale af Jac. Baden. Kbh. 1787—1810. 3 Bd.**
- Tydsf=Dansk samt Dansk=Tydsf Ordbog, forf. af G. H. Müller, giennemseet af F. H. Guldberg. Kiel 1807—10. 3 Bd.
- Kritisch erklärendes Handwörterbuch der Deutschen Sprache von F. A. Weber. Leipz. 1838.
- Versuch einer allgemeinen teutschen Synonymik in einem kritisch philosophischen Wörterbuch der sinnverwandten Wörter der hochdeutschen Mundart von Joh. Aug. Eberhard und Joh. Gebh. Maaf, dritte Ausg., fortgesetzt von J. G. Gruber. Halle 1826—30. 6 Bd.
- J. H. Kaltschmidt, sprachvergleichendes Wörterbuch der Deutschen Sprache. Leipzig 1839.
- P. Hiort, Tydsf Læsebog for Danstkalende. Kbh. 1840. 1 D. Prosa.
- Grundsätze der Deutschen Orthographie von J. Chr. Adelung. Leipz. 1782.

- Tydsf:** Ueber den Deutschen Styl von J. Chr. Aeb-
lung. 4te Aufl. Breslau 1800. 2 Bd.
Ausführliche Deutsche Sprachlehre von G. Fried.
Koph. 1834.
Informatoren i det Tydske Sprog, eller grundet
Anviisning til at lære sig selv at tale og
skrive det Tydske Sprog grammaticalsk rigtig,
af C. W. Medton. Kbh. 1831.
Nøgle til Bresemanns tydske Stiløvelser. Kbh.
1846.

B. Skrifter af musikalsk, declamatorisk, rhetorisk, æsthetisk eller blandet Indhold.

G. F. Wolf, kort musikalsk Lexikon overs. af Th. Møller. Kbh. 1801.

Udtag af Syngkonstens vigtigste og første Grunde ved C. C. Wiberg. 2 Dpl. Kbh. 1837.

Messebog af Joh. Wiberg, med Svarene af Choret udsatte tres og firstemmige af C. C. F. Beyse, udg. af C. C. Wiberg. 2 Dpl. Kbh. 1843.

Beyses Choralbog. Kbh. 1839.

Folkesange og Melodier, fædrelandsske og fremmede, udsatte for Pianoforte af N. P. Verggreen. Kbh. 1843. 2 Bd.

Fem og tyve Sange, med særdeles Hensyn til Skoleunderviisningen valgte og for 3 lige Stemmer udsatte af C. Vorchhorst. Kbh. 1834.

Forsøg til en Theorie for det udbortes Foredrag i Veltalenheden (efter Maas) af S. N. J. Bloch. Odense 1805.

Polyhymnia, Cuterpe og Theone, eller theoretisk Sammenligning af Musik, Rhytmik og Declamerekonst, ved L. C. Sander. Kbh. 1813.

Evada, Belledning til Betoningskonsten, af L. C. Sander.
Kbh. 1814.

Odeum, eller Declameerkonstens Theori, praktisk forklaret ved
en udvalgt og declamatorisk betegnet Samling af Veltalen-
hedens og Poetisens mest passende Blomster. 2 Dpl. Kbh.
1819. 3 Expl.

Rahbets Bedømmelse af Sanders Odeum, med den Sidstes
Svar og Anmeldelse af hans dramatiske Declamatorik.
Kbh. 1809.

L. B. v. Sydow, der Declamationsfaal. Bøst 1819.

Undersøgelse om det heroiske Versmaals Skiebne i ældre og
nyere Tid hos Europas vigtigste Folkeslag, ved S. Meis-
ling. Kbh. 1816.

Historisk Udsigt over den danske Literatur indtil Aaret 1814
ved C. A. Thortsen. Kbh. 1839.

Almindeligt Forfatterlexikon for Kongeriget Danmark, med
tilhørende Bilande fra 1814—40, ved Th. H. Erslew.
Kbh. 1840—47. Fortsættes.

Almindelige Danske Ordspog og korte Lærdomme o. s. v.,
samlede ved Ped. Pedersen Syv. Kbh. 1682.

Danske Ordspog og Talemaader, samlede og udgivne ved
J. H. Smith. Odense 1822. 1 H.

Danske Ordspog og Mundheld, samlede ved Fr. Brafemann.
Kbh. 1843.

Norske Sagn, samlede og udg. ved And. Faye. Arendal 1833.

Danmarks Folkesagn samlede af J. M. Thiele. Kbh. 1843.
2 Bd.

Chr. Molbechs blandede Smaafrister. Kbh. 1834—36. 2 Bd.

Grimur Thomsen om Lord Byron. Kbh. 1815.

Morfskabslæsning for den danske Almue udg. af H. K. Raff. Kbh. 1839—41. 5 Bd.

Orion ved Th. Becker. Kbh. 1839—41. 4 Bd.

L. Holbergs Epistler. Kbh. 1748—54. 5 Bd.

J. Sch. Sneedorffs samtlige Skrifter. Kbh. 1775—77. 9 Bd.

Fred. Sneedorffs samtlige Skrifter. Kbh. 1794—97. 5 Bd.

Kjøbh. Samlinger af rare trykte og utrykte Picer. 1 Bd.

P. J. Suhms samlede Skrifter. Kbh. 1788—99. 16 Bd.

Hvad jeg oplevede, af H. Steffens, osv. af F. Schaldemose. Kbh. 1845.

Forsøg i de skønne og nyttige Videnskaber ved et Selskab. Kbh. 1770—71. 5 Bd.

Religionen, et Læredigt efter Racine, ved J. J. Lund, udg. af Selskabet til de skønne Videnskabers Fremmelse. Kbh. 1771.

Udsigter over Menneskets Bestemmelse ved L. Nothe. Kbh. 1779.

Sange over Evangelierne ved Cl. Frimann. Kbh. 1780.

Ungdomsarbejder af Jens Baggesen. Kbh. 1791. 2 Dele.

Poetisk Læsebog for Førn og barnlige Sieler, samlet af N. S. Kbh. 1836.

Samling af danske Sange, ordnet af Henrik Herzh. Kbh. 1836. 1—2 H.

Udvalgte Advents- og Julepsalmer, samlede af F. Chr. Sibbern. Kbh. 1835.

Udvalgte Paaske-Psalmer, samlede af F. Chr. Sibbern. Kbh. 1837.

Joh. Ewalds samtlige Skrifter, m. Kbh. Kbh. 1782—88. 4 Bd.

Dhlenschlägers samlede Værker. Kbh. 1841—46. 26 Bd.

Poul Møllers samlede Skrifter. Kbh. 1841—46. 3 Bd.

- Runnus og Raja af Ingemann. Kbh. 1842. *)
 Digtinger af Schaldemose. Kbh. 1819.
 Poetisk Læsebog for Skoler, udg. af N. Kroesing. Kbh. 1844.
 Samling af fædrelandshistoriske Digte udg. af F. Fabricius.
 Kbh. 1846.
 Sakuntala, Skuespil i 7 Optrin af Kalidasa's, overs. ved
 N. Hammerich. Kbh. 1845.
-

- The spectator in eight volumes. Edinb. 1766.
 Adam Ferguson, an essay on the history of civil so-
 ciety. Lond. 1773.
 Leonidas af Rich. Glover, med Text og dansk Oversættelse
 af H. West. Kbh. 1786—87. 2 Bd.
 The spy, a tale of the neutral ground by I. F. Co-
 oper. Leipz. 1832.
 The posthumes papers of the Pickwick Club, by Boz.
 Leipz. 1842. 2 vols.
 Eugene Aram, a tale by Edw. Lytton Bulwer. Leipz.
 1842.
 Jacob Faithful by Captain Marryat. Leipz. 1842.
-

- Esprit, Maximes et Principes de M. J. J. Rousseau
 à Neuchatel 1764.
 Oeuvres completes de I. I. Rousseau à Basle 1795.
 34 Bind.
 Oeuvres de M. de Montesquieu à Copenhague et à
 Geneve. 1764—65. 6 Bd.
 Considerations sur les causes de la grandeur des Ro-
-

*) Ingemanns samtlige Børker, Holbergs Comedier, Beskæft, Hei-
 bergs, Paludan Müllers, Berg's, Winthers o. Hs. Skrifter have
 i Discipelsbibliotheket.

- mains et de leur decadence par Montesquieu, à Paris 1836. (10 Grpl.).**
- Mercure historique et politique 1772—82. 20 vols.**
- Theatre de Pierre Corneille, avec des commentaires 1764. 12 vols.**
- Contes moraux par M. Marmontel. Amstd. 1783. 2—3 Bd.**
- Oeuvres de M. de Voltaire, second edit., considerablement augmentée. 1757. 20 vols.**
- Modeles de lettres sur differents sujets. Lyon 1761.**
-
- Deutsche Bibliothek der schönen Wissenschaften von Klop. Halle 1768—71. 6 Bd.
- Einleitung in die schönen Wissenschaften, nach Batteux, von K. Wilh. Ramler. Wien 1770—71. 4 Bd.
- Entwurf einer Theorie und Literatur der schönen Wissenschaften, von Joh. Jac. Eschenburg. Berlin 1789.
- Hugo Blairs Vorlesungen über Rhetorik und schöne Wissenschaften, übers. mit Anmerkungen und Zusätzen von C. G. Schreiter. Leipzig 1785—89. 4 Bde.
- Allgemeine Theorie der schönen Künste, von Joh. Sulzer. Leipzig 1792—94. 4 Bde.
- Fr. v. Blankenburg, Litterarische Zusätze zu J. G. Sulzers allgem. Theorie der schönen Künste. Leipz. 1796—98. 4 Bde.
- Nachträge zu Sulzers allgem. Theorie der schönen Künste, (Charaktere der vornehmsten Dichter aller Nationen) von einer Gesellschaft von Gelehrten. Leipzig 1792—1808. 8 Bde.
- Handbuch der Aesthetik für gebildete Leser, in Briefen herausgegeben von Joh. Aug. Eberhard. Halle 1803—5. 4 Bde.
- Anfangsgründe einer Theorie der Dichtungsarten aus deutschen Mustern, entwickelt von Joh. Jac. Engel. Berlin 1804.
-

Ein-Mars oder eine Verschwörung unter Ludwig XIII, von
Alfred Grafen von Vigny übers. v. Carl Baron Gerolf.
Leipz. 1829. 3 Th.

Just. Möser, Patriotische Phantasien, herausgegeb. von seiner
Tochter. 3te Aufl. Berlin 1804. 3 Bde.

Kleine Schriften von Georg Forster. Leipz. 1789—97. 6 Bde.

J. J. Biörnsthäls Briefe an den Bibliothekar C. C. Giornwell
übers. von Just. Ernst Groskurd. Leipz. 1780—83. 6 Bde.

Sammlung vorzüglich schöner Handlungen zur Bildung des
Herzens in der Jugend. Altenb. 1779.

Glockentöne, Erinnerungen aus dem Leben eines jungen Geist-
lichen von Fr. Strauß. Elberfeld 1820. 3 Th.

C. F. Gellerts sämtliche Schriften. Leipz. 1775. 10 Th.

Parabeln von Fr. A. Krummacher. Esen 1840. 2 Bde.

Ossians Gedichte rhythmisch bearbeitet von Edw. Brückmeier.
Braunsch. 1839.

Mustersammlung auserlesener Deutscher Dichtungen von D.
Reche. Rostock 1844.

Joh. Gottfr. v. Herders sämtliche Werke zur schönen Lite-
ratur und Kunst. Tübingen 1805—17. 16 Bde.

Fr. v. Schillers sämtliche Werke, mit Stahlstichen, Stuttg.
und Tübing. 1835—36. 12 Bde.

Purgatorio, poema di Dante. In Perugi 1787.

Paradiso, poema di Dante. In Perugi 1787.

Inferno, poema di Dante. In Perugi 1787.

Favole di Lorenzo Pignotti Aretino. Copenh. 1844.

Skolefterretninger.

Lærerne.

Efter Udgangen af afvigte Skoleaar indgave mine ærede Collegaer Adjunct Berg, som henimod 30 Aar havde tient ved Skolen, og Smidth, paa Grund af Svagelighed, allerunderdanigst Ansøgning om Entledigelse, hvilken og under 31te October af den fgl. Direction gaves Underretning om, at Hans Majestæt havde bevilget.

Under 28de Juli f. A. beskikkedes hidtilværende constitueret Adjunct ved Bordingborg Skole, Cand Theol. Ddin Wolff Tidemand til virkelig Adj. ved Cathedralsskolen her og senere, paa Rectors Indstilling, under 25de Aug., tillige til Inspector.

Under 31te October f. A. ansattes ligeledes hidtilværende constitueret Adjunct ved Bordingborg Skole Cand. Theol. Westesen til Adjunct ved Cathedralsskolen, som derpaa under 27de Novbr. allernaadigst udnævnedes til virkelig Adjunct.

Under 16de Januar d. A. constitueredes endelig Cand. Theol. Frants Bilh. Laur. Ohlenschläger til Adjunct.

Saaledes var det Lærerpersonale fuldtalligt, som ovennævnte Fratrædelser og Drettelsen af en ny Klasse ved Skolen havde gjort nødvendig. Indtil Ankomsten af de nye Lærere, havde de fratrædende den Belvillie at overtage deres Functioner. Ja Adjunct Berg vedblev endog til Aarets Udgang, efter Rectors Anmodning, at lede Gymnastikundervisningen, da et Tilfælde af Rosen i Fødderne bød ham at op-

give samme. Hvorpaa Directionen under 23de Januar for Fremtiden overdrog dette Sag til Adjunct Tidemand.

Indtil Nytaar vare Sagen i det Væsentlige fordelte som tilforn. Men fra den Tid foretoges en Omfordeling, indtil Oprettelsen af en Anden Classe, hvori Reformen aldeles indføres, ligesom den iaar er indført i Første Classe. Fra næstkommende 1ste September vil saaledes en fiette Classe blive at oprette og en ny Adjunct at ansætte. Det Schema, som i sidste Halvaar fulgtes, maa derfor forandres; Sagen vare fordelte paa følgende Maade:

Rector: religiøst Græsk i øverste Classe, samt Religion og Tydsk i de 3 øverste Classer, 17 Timer.

Overlærer Blicher: Græsk og Hebraisk i alle Classer, samt Religion i anden Classe, 22 Timer.

Overlærer Mag. Lund: Latin og latinsk Stil i 4de og 5te Classe. 24 Timer.

Adjunct Hansen: Mathematik og Regning i hele Skolen, samt geometrisk Tegning i 1ste og 2den Classe og Religion i 1ste Classe, 24 Timer.

Adjunct Tidemand: Fransk i 4de og 5te Classe 5 Timer, Latin og lat. Stil i 3die Classe, 9 Timer, Dansk og Tydsk i 2den Classe 10 Timer, i 1ste Classe 11 Timer, hvoraf 1 tydsk fælleds Timer, tilsammen 34 Timer.

Adjunct Westesen: Dansk i 3die, 4de og 5te Classe 7 Timer, Fransk i 2den og 3die Classe 7 Timer, Naturhistorie i 1ste, 2den, 3die, 4de Classe 10 Timer, tilsammen 24 Timer.

Const. Adjunct Ohlenschläger: Historie og Geographie giennem hele Skolen, 25 Timer.

3 Calligraphie undervises af Overlærer Blicher 6 Timer ugentlig.

Gymnastik af Adjunct Tidemand 6 Timer.

Tegning af Adjunct Westesen 4 Timer.

Sang af Organist Braase 6 Timer.

Saaledes er nu det nye Arbejde begyndt og forestaaende offentlige Examen vil afgive den første Prøve paa, hvorvidt Lærere og Lærlinge, efter den kortere eller længere Tid de i de forskiellige Fag have arbejdet sammen, have forstaaet hinanden. Imidlertid har Lærercollegiet allerede under 24de Mai d. A. erklæret sig beredt til at modtage Examen'scommissairer fra Universitetet, om og alle Dimittender endnu ikke fuldkommen kunne fyldestgøre de Fordringer, som herefter i de levende Sprog maae gøres til dem. Men Directionen har fundet det rigtigst, at Sagen endnu for det første udsættes.

Den foretagne Omfordeling af Fagene er fornemmelig skeet, for saavidt muligt, at bringe samme Fag udelte under samme Lærere. Derfor har blandt Andet Rector indtil videre afgivet poetisk Latin i 5te og poetisk Græsk i 4de Klasse, tildeels og for at vinde mere Tid til det meget Arbejde, som udenfor de egentlige Skoletimer paahviler ham; skjøndt Underviisningen selv, som naturligt, stedsse bliver ham det kæreste Hværv at røgte.

Den Instrux som Directionen har overdraget Rector at meddele Inspector, og som senere har været hvisamme forelagt, lyder saaledes:

Instrux

for

Inspector ved Nykjøbing CathedralSkole.

Inspector vaager i Almindelighed over Skolelovenes Efterlevelse af samtlige Disciple ved deres Ankomst til og, forsaar

vidt han er tilstede, ved deres Bortgang fra Skolen, at Alt skeer med Rolighed, Sømmelighed, Orden og Opmærksomhed for den Reenlighed, som Lovene foreskrive. Det er derfor hans Pligt:

at indfinde sig 15 Minuter Formiddag og Eftermiddag, før Læsetiden begynder og nøie paasee, at ingen Discipel under noget Paaskud kommer for sildig til Underviisningen, og at enhver, naar Kloffen slaar, er paa sin Plads;

at modtage indløbende Sygesedler og henlægge dem paa Casethedrene i de vedkommende Klasser til Underretning for Lærerne, og dernæst underrette Rector derom;

at sørge for, at Dørene ikke lukkes imellem Klasserne før Lærernes Ankomst;

at mælde i samtlige Klasser, naar Frihedsqvarteret begynder, og at ledsage Disciplene ned i Gaarden, holde vaagent Die med deres Forhold der, at de ikke molestere hverandre, og at deres Lystighed ikke udarter til Raahed og Raadhed, samt kalder dem op, naar Qvarteret er ude;

at eftersee jævnlig, om nogen Discipel bestadiger eller tilsmører noget Inventaristykke, afriver Blade af Bøger, kradsler eller stjæler i Bordene o. s. v., at den Skyldige kan fræves til Ansvar og Straf;

at eftersee i Forening med de andre Lærere, at Disciplene ikke besudle eller mishandle deres egne eller Meddisciples Bøger, og altid have deres Skrives-, Stiles- og Tegnebøger samt Apparater i ordentlig Stand;

at paasee, at Pedellen efter Marstiden holder Skoleværelserne udluftede eller tilstrækkeligt opvarmede og forsynede med Brænde;

at paasee, at ethvert Parti ved Sang- og Gymnastikunderviisningen fuldtallig er tilstede, modtage Synges- og Gymnastiklærernes Klage over Uopmærksomhed eller Forsømmelse

- i Timerne, isald nogen saadan gives, samt overvære den samlede Sangunderviisning for at assistere Syngelæreren ved Opsynet;
- at være Rector ved foresaldende Sygdomstilfælde iblandt Lærerne behjælpelig med at fordele de vacante Timer paa den ligeligste og hensigtsmæssigste Maade, og at indføre i sin Dagbog Regnskab over disse Vicarieringer;
- at være Rector behjælpelig i Protocolførelse, Forsættelse samt Afskrivning af Schemata, Læsetabeller o. s. v.
- at sørge for den behørig Orden i Characterbøgernes Indlevering, Behandling og Paategning, og de i Journalen meddelte Characterers regelmæssige Indførelse i samme;
- at modtage i Rectors Fraværelse Anmeldelse om disciplinaire Urdener, foreløbigen undersøge dem og derpaa at anmelde dem for Rector, ligesom han i det Hele i disciplinair Henseende i Rectors Fraværelse træder i dennes Sted, naar ingen særlig Constitution er tillagt Overlæreren;
- at røgte sit Kald med Alvor, holde enhver med upartist Stræng-
hed til sin Pligt, røvse mindre Forsæelser og Uagtsomheds-
feil, samt anmelde de betydeligere for Rector.

Nykjøbing Cathedralsskole i November 1846.

For at fremme Flid og Orden udenfor Skolen, har Rector ladet saadanne, som i slikt lode sig komme noget til Brøde og ikke havde lært deres Bensa, sidde over paa Skolen om Aftenen, og examineret dem i det Forsømte, som de maatte lære for de fik Lov at gaae hjem. Men da dette medtog ham altfor megen Tid, især med Begyndere i de lavere Classer, saa have Adjuncterne paataget sig, en for en og en anden for en anden Klasse, at føre et Tilsyn med de udenbøyes Di-

sciple i det mindste, og jævnlig besøge dem paa deres Bærelser for at lede deres Læsning, hjælpe dem hvor de ønskede det, vaage over det Selskab de søgte, den Orden de varetoge med deres Sager, og den Anvendelse de gjorde af deres Fritimer.

Disciplene.

Foruden de i sidste Program indførte 10 Disciple anmeldtes endnu forrige Aar følgende:

Frits William Sidenius, Søn af Stadthauptmand Sidenius i Nykøbing.

Johannes Tidemand, Søn af Procurator Tidemand i Nykøbing.

Bovel Johan Harder, Søn af Farver Harder i Nykøbing.

Martin Severin Janus From, Søn af Murer From i Nakskov.

Hans Frederik Uldall Købke, Søn af Stiftsphysicus Købke i Nykøbing.

Saa at det samlede Antal, efter Bortgangen af 6 Dimittender, blev 42; for femte Klasse 13,

fjerde — 9,

trede — 6,

anden — 6,

første — 8.

Af disse har i dette Qvartal M. S. J. From forladt Skolen, og følgende 5 agtes, om Gud vil, dimitterede til Universitetet.

Chr. Hartvig Riibdt, Søn af afdøde Pastor Riibdt til Borgod i Ribe Stift.

Lauritz Fredrik Stürup, Søn af Toldinspectent Stürup i Nysted.

Joh. Sørensen Lindemann, Søn af Dverbetient Lindemann i Horsens.

Edvard Sidenius Boje, Søn af Provst Boje til Stadager.

Peter Jakob Svane Garde, Søn af Pastor Garde i Horslunde.

Til Optagelse i Skolen, tilstundende 1ste September, ere til Dato anmeldte:

1. Herman Scheel, Søn af forhenværende Apotheker Scheel i Nysted.
  2. Henrik Chr. Møller Holst
  3. Ole Theodor Møller Holst
  4. Laur. Johann. Møller Holst
- } Sønner af Consistorialraad
} Holst i Errindlev.
5. Eggert Christian Madsen, Søn af Forpagter Madsen paa Hviibygaard.
  6. Joh. Carl Emil Clausen, Søn af Past. Clausen paa Vogø.
  7. Theodor Henriksen, Søn af afdøde Kjøbmand Henriksen i Maribo.
  8. Fred. Emil Wichmand, Søn af Kjøbmand Wichmand i Saxkjøbing.
  9. Julius Edv. Lunddahl, Søn af Kjøbmand Lunddahl i Maribo.
  10. Jakob Hieronymus Laub, Søn af afdøde Bogtrykker Laub i Nykjøbing.
  11. Henrik William Sophus Griksen, Søn af afdøde Mægler Griksen i Bestindien.
  12. Poul Anton Julius Egebet, Søn af Dverbetient Egebet i Nykjøbing.
  13. Hans Jørgen Nobel, Søn af Tobaksfabriquant Nobel i Nykjøbing.
  14. Knud Rasmus Edvard Sidenius, Søn af Kjøbmand, Stænderdeputeret K. Sidenius i Maribo.

Saa at det hele Antal af Disciple for næste Aar bliver lidt over 50.

Beneficiarier og Gratister.

Som saadanne har den kongelige Direction for indværende Aar udnævnt følgende:

Til høieste Stipendium.

Chr. Hartvig Riødt, Ludvig Blicher, Axel Th. Krestensen af øverste Klasse.

Til mellemste Stipendium.

L. F. Stürup, Joh. Sørensen Lindemann af 5te, J. E. Wiberg af 3die Klasse.

Til laveste Stipendium.

E. S. Boje, L. D. Klein, L. J. Fog, L. S. Hansen af 5te Klasse og H. M. Clausen, J. P. E. Madsen af 4de Klasse.

Til fri Underviisning.

H. B. Skibsted af 5te Klasse, Chr. H. Rosen, P. M. Lund, M. S. J. From af 4de Klasse, P. Nielsen af 3die Klasse og F. Fjold af 2den Klasse samt A. C. Møller af 1ste Cl.

Desuden ere de tvende Cathedralsskolen tillagte Portioner af det Moltkeske Legat, hver paa 40 Rbd., ved Legatets nuværende Bestyrer, h. Excell. Greve A. B. af Møllike til Bregentved, forundte Chr. Hartvig Riødt, Søn af afdøde Pastor Riødt til Borgod i Ribe Stift, og Joh. Sørensen Lindemann, Søn af Dverbetient Lindemann i Horsens.

Reglement

for

Disciplene i Nykjøbing Cathedralsskole.

§ 1.

Alt, hvad der befales Disciplene af Skolens Rector og de øvrige dem foresatte Lærere, have de at holde sig efterrettelige,

uden derimod i Ord eller Adfærd at ytre nogen Uvillie, og altid at erindre sig, at Lydighed imod Foresatte og Lærere er for Ungdommen en Hovedpligt. Ved Siden af saadan Lydighed er Flid, Sædelighed, Beskedenhed, Sanddruhed, Høflighed og Forligelighed imellem hverandre indbyrdes det, hvorpaa de især have at henvende deres Opmærksomhed, og hvori de skulle søge stedse at vinde mere og mere Fremgang.

§ 2.

Enhver Discipel indfinder sig paa Skolen reenlig og ordentlig paaklædt i det høieste 15 Minuter før Skoletidens Begyndelse, og begive sig uden Støi strax ind i sin Klasse, hvor han indtager den ham anviste Plads. Den som kommer for sildig anmærkes af Inspector eller vedkommende Lærer.

§ 3.

Er nogen Discipel formedelst Sygdom eller andet lovligt Forfald nødt til at udeblive fra Skolen, maa saadan Udeblivelse betimelig anmeldes af Disciplenes Forældre eller Børge skriftligt til Skolens Rector igjennem Inspector, der da underretter vedkommende Lærer derom. Skulde ellers en Discipels Forældre eller Børge en enkelt Gang ønske ham fritaget for Underviisningen, maae disse i Forveien skriftlig andrage herom hos Rector, eller, hvis denne skulde være fraværende, hos Inspector; men det er en Selvfølge, at sliq Begunstigelse kun kan ventes, naar Grunden befindes antagelig, og Discipelen ikke ved sit Forhold har gjort sig uværdig dertil. Enhver anden Udeblivelse er ulovlig.

§ 4.

De Disciple, som reise paa Landet i Ferierne, maae

være komne tilbage i rette Tid inden FERIERNES UDLØB. Forhindres en Discipel ved Sygdom eller uforudsete Omstændigheder i at komme tilbage til rette Tid, maa sli­ g Udeblivelse anmeldes betimelig af hans Foresatte for Rector. Naar en Discipel, hvis Forældre ikke boe i Rykjøbing, vuster at reise fra Byen om Søndagen, maa han i Forvejen dertil erholde Rectors Tilladelse, hvilken ikke vil blive givet, hvis han ved Efterladenhed eller slet Dpførsel maatte have givet Anledning til Misfornøjelse.

§ 5.

Enhver Discipel medbringer hver Dag de fornødne Bøger og Apparater, og tager dem hjem med sig igjen, naar Underviisningen er endt om For- og Eftermiddagen. Ingen Discipel maa skrive Noter i sine Læres eller Læsebøger uden Lærerens Tilladelse; alle sli­ ge ulovlig beskrevne, saavelsom befublede Bøger kasseres, foruden at Sli­ g paadrager Trettesættelse og Straf.

§ 6.

Enhver Discipel afleverer til rette Tid de ham opgivne skriftlige Arbejder, og disse maae være ordentlig skrevne. For Ordens Skyld og for at forebygge Forverling er en vis Farve bestemt for hvert Fag.

§ 7.

Under Underviisningen maa herske Rolighed og Opmærksomhed, og Enhver maa afholde sig fra al uvedkommende Tale og Beskjæftigelse.

§ 8.

Hvo som beskadiger nogetsohmhelst af Skolens Inventar

rium, skal erstatte Skaden og paadrager sig desuden Straf, naar en saadan Bestadigelse er skeet af Letfindighed eller Raads-
hed. Enhver Discipel er ansvarlig for sin Plads, og skal, dersom han ved sin Ankomst paa Skolen skulde forefinde nogen Bestadigelse paa Bord eller Bænke o. s. v., ufortøvet melde det for Rector eller Inspector.

§ 9.

Imellem hver Time tilstaaes Disciplene 5 Minuter til Fors-
friskelse, og efter Kl. 10 15 Minuter. I disse Mellemrum
forlade samtlige Disciple Klasserne, som imidlertid udluftes,
og gaae rolig ned paa Legepladsen, hvis Vejret tillader det.
Dykker Nogen formedelst Upasselighed at forblive i Klassen,
maa Tilladelse dertil indhentes. Ingen maa i Friquarteret
eller de andre Mellemrum imellem Timerne uden Tilladelse
forlade Skolen.

§ 10.

Paa Vejen til og fra Skolen iagttage Disciplene et
sømmeligt Forhold. Støjen, uanstændig Skrigen, Legen paa
Gaden eller Slagsmaal forbydes strengt, og paadrager de
paagældende Straf.

§ 11.

Characterbøgerne maae behandles med Orden og altid
forevises Forældre eller Børge i rette Tid, og hver Mandag
beherig paategnede leveres tilbage til Inspector. Forvanskning
af Characterbøgerne paadrager Disciplene alvorlig Straf.

§ 12.

Samtlige Skolens Disciple, undtagen nederste Klasse,
ere forpligtede til Kirkegang efter Tur, og indtil videre ind-

delte i 2 Hold. Det forventes, at de ogsaa udenfor disse bestemte Tider ville flittig besøge Kirken.

§ 13.

Alle Disciple ere naturligviis lige i Henseende til Pligter og Rettigheder, hvorfor al Haardhed og Raadhed af de ældre Disciple imod de yngre og nyoptagne strengt forbydes.

§ 14.

Ligesom den flittige og i sine Pligters Opfyldelse samvittighedsfulde Discipel vil af sine Lærere og Foresatte vises ikke blot Agtelse og Tillid, men ogsaa udmærkes fremfor den dovene og mindre sædelige, saaledes vil derimod den som gjør Brud paa disse Skolens Love og viser sig doven, forsømmelig, trodsig eller opsetsig, paadrage sig Trettesættelser, alvorligere Advarsler og Straf.

Inventariet.

Af Inventarium er i Marts Løb blot anskaffet: et Gaitheder med tilhørende Table og Stol, til den nyoprettede Klasse; nogle geographiske og botaniske Kort til at ophænge paa Væggene; et lidet Mikroskop, 2 Stofcirkler og 2 Hovedlinealer, 6 Fægteklinger, 6 smaae Lysplader, og et Tegneapparat af 52 koniske, runde, triangulaire og rectangulaire Figurer. Om Erholdelsen af en Pastesamling er ansøgt, men samme er afflaaet. Derimod ere for iaar 200 Rbd. bevilgede til et naturhistorisk Museum.

I sidste Aar er Følgende læst.

Dansk.

I Klasse: Molbech's Læsebog, S. 1—153, oplæst og analyseret. Det Bæsentligste af Oppermanns Ind-

ledning giennemgaaet og repeteret. 2 Timer anvendtes ugentlig til Stil. Desuden er i denne Klasse læst 15 Digte efter Barfods poetiske Læsebog. Der saaes især paa en reen og tydelig Oplæsning; af det større Pensum valgtes et mindre Stykke, som Disciplen hjemme maatte forberede sig paa at kunne gjøre noget Redde for. I Analysen gif man ud fra Sætninger, hvis enkelte Bestanddele maatte paavises og henføres til de respective Ordclasser. Forskiellen imellem Hoved- og Tilvægtninger og disses Forbindelse fremhævedes; ligesom ogsaa Disciplenes Opmærksomhed, fornemmelig i det sidste Halvaar, jævnlig hændtes til de tydske Former. Stilene rettedes paa Skolen og bestode især i Dictat, dog ogsaa, i den sidste Deel af Halvaaret, i at giengive en lært Fortælling.

II Klasse: Molbechs Læsebog, Side 105—209, oplæst og analyseret. Doppermanns Indledning læst og repeteret. Stil 2 Timer ugentlig. 15 Digte efter Barfods poetiske Læsebog. Metoden i det Væsentlige som i 1ste Klasse, kun at der toges mere med af Sproglæren, og anstilledes hyppigere Sammenligning med de tydske og franske Former. Stilene bleve skrevne og rettede paa Skolen og bestode dels i Dictat, dels i Reproduction, dels i Oversættelse fra Tydsk og Fransk.

III Klasse: Doppermanns Indledning læst og repeteret. Holst's Læsebog anvendtes til Øvelser i Oplæsning og Analysering. 1 Stil ugentlig.

- IV Klasse:** Den Danske Ordbannelselære gienemgaaet, tildeels efter N. M. Petersen. Digtværker bleve oplæste og gienemgaaede. 1 Stiil ugentlig.
- V Klasse:** Grundtrækkene meddelte, deels af Mythologien i Almindelighed, deels navnlig af den nordiske. Det er især bleven fremhævet, at Mythologien ikke er et Aggregat af usammenhængende Forestillinger, men at den har en selvstændig indre Bevægelse og Udvikling. Enkelte af den nordiske Mythologies Kildeskrifter forelæste. 1 Stiil ugentlig.

Latin.

- III Klasse:** Cæsar de bello gallico, fra 1ste Bog, Cap. 21, til 5te Bog. Det for denne Klasse bestemte Pensum af Madvigs Grammatik, nemlig: Formlæren til Ordbannelselæren og et compendium af Syntaren er læst og repeteret. De foresatte Pensu bleve forud gienemgaaede af Læreren, og det i Timen gienemgaaede Stykke foresattes altid som Repetitionspensum til næste Gang. Under Analysen indvædes navnlig Ordsætningslæren, medens man dog heller ikke undlod at sørge for, at den nødvendige Kundskab til Formlæren vedligeholdtes. 3 Stile udarbejdedes ugentlig. De bleve rettede hjemme af Læreren saaledes, at Feilene antydedes, hvorpaa hver enkelt Stiil blev gienemgaaet hvidt paa Skolen for hele Classen. Mundtlige Dvælses i Extemporalstiil afvelede med de skriftlige og hjemme udarbejdede Stile.
- IV Klasse:** Ciceros 2 første philippiske Taler og Taler for

Roscius, samt Livius tredie Bog. Heraf bleve kun de 2 førstnævnte Taler forud giennemgaaede, medens det øvrige i Reglen først under Examinationen blev oplyst og forklaret. Desuden have de enkelte til en vis maanedlig Dag, paa egen Haand, ligesom i øverste Glassee, læst eller repeteret forskiellige Bøger af Cæsar og Taler af Cicero eller noget af Livius. Madvig's Sproglære er, med faa Undtagelser heelt giennemlæst til Berklæren, og desuden nogle Dele repeterede i større Affnit.

Uf Bojesens rom. Oldsager er læst forfra til Retsvæsnnet, samt af dette tillige et Udvalg af de § §, som især fandt Anvendelse under Læsningen af Ciceros Taler.

Stile bleve udarbejdede to Gange egentlig hjemme og i det mindste een Gang paa Skolen. I passende Mellemrum verledes med Versioner, der almindelig udarbejdedes paa Skolen. Lærnlig foretoges ogsaa mundtlige Stiløvelser og Memoreren af de rettede Stile.

V Glassee: Dimittenderne opgive af Cicero *Oratio pro Sexto Roscio, pro rege Deiotaro, Philippicar. I et II; Tuscul: Qvæstion: 1, 2, 3; De senectute, De amicitia. Livius: lib. 1, 2, 3. Sallust: Catilina et Jugurtha. Seneca: de brevitæ vitæ. Tacitus: Germania. Terentius: Andria, Phormio. Horatius: Odar. Lib. III, IV. Epistolar. Lib. I, II. Virgilius: Lib. I, II, III, IV. Ovidius: Metamorph. Lib. I, II. Døg have iffe Alle læst Seneca, Tacitus eller*

Sallustius. De Dyrige: Virgilius: I, II, III, IV. Horatius: Epistol. Lib. II. Cicero: Tuscul. Disput. Lib. I. Orat. pro Sexto Roscio. Livius: Lib. III.

Disciplene maatte forberede sig paa Alt uden foregaaende Giennemgang. De poetiske og philosophiske Bøger bleve fornemmelig baade nøiagtigere behandlede og omhyggelig repeterede. Ciceros Tale og Livius læstes cursorisk. Under Læsningen benyttedes Tregders Literairhistorie til stadige Henvisninger, medens Boiesens romerske Oldsager for største Delen lectionsviis læstes og i Sammenhæng giennemarbejdedes i 1 ugentlig Time. Ligeledes anvendtes i Reglen 1 Time om Ugen til at repetere den latinske Ordskæningslære efter Madvig, eller til at examinere større Udsnit af Boeninglæren igiennem. Endvidere maatte Disciplene sædvanlig en Gang om Maanedens opgive et større Stykke f. Ex. en Tale af Cicero, en heel eller halv Bog af Livius eller Sallust, som de paa egen Haand havde læst eller repeteret fra tidligere Aars Læsning. Ugentlig 2 Stile, der bleve skrevne hjemme, men altid uden Undtagelse heelt bleve giennemgaaede mundtlig for den samlede Klasse og derpaa enkeltviis, idet de antydede Feil forklarede og der blev paaaset, at disse tilbørlig rettedes. Og denne Giennemgang for de Enkelte undlodes aldrig, undtagen naar Tiden ikke tillod, at de Alle kunde blive tagne for. Endelig anvendtes i Almindelighed 2 samlede,

ugentlige Timer til Berston paa Skolen, uden Hiælpsmidler, eller til Ertemporalstil (Skriftlig, kun enkelte Gange mundtlig) eller cursorisk Læsning af enkelte prosaiske Stykker. Metriken blev ogsaa nøiagtig giennemgaaet og stadigt indøvet under Læsningen.

Græsk.

III Klasse: 1ste Partie, adspredte Stykker i Lunds Læsebog samt de 2 første Capp. af Xenophons Anabasis. Langes Grammatik, Formlæren.

2det Partie, adspredte Stykker i Lunds Læsebog. Langes Grammatik til Verba paa $\mu\tau$.

IV Klasse: 1ste Partie, Xenophons Anabasis 1ste og 2den Bog. Homers Iliade 1 Sang. Odysseen 1 Sang.

2det Partie, Xenophons Anabasis 1ste Bog og 2den Bog Cap. 1—3, Langes Grammatik, Formlæren og enkelte Stykker af Syntaren.

V Klasse: Dimittenderne angive Xenoph. Memorab. 1—2 Bog. Epictet. Herodot 9de Bog. Plutarchs Camillus. Iliaden 2—3 Bog. Odysseen 1—6 Bog. Joh. Evangelium. Apostlenes Gierninger.

De Dvige: Xenoph. Memorabilia 1—2 Bog. Iliaden 2—3 Bog. Odysseen 1ste, 2den, 5te Bog.

Samme Methode fulgtes som tilforn, i det der bestandig krævedes nøiagtig Forstaaen af det Læste, og altid fordredes strengt Regnskab for de grammatiske Regler og Former baade i analogisk og anomal Henseende. Langes Gram-

matif repeteredes, Boiesens Antiquiteter og Brohms Haandbog i Mythologien læstes og repeteredes.

Hebraisk.

IV Klasse: 1ste Partie, Genesis Cap. 1—13. Lindbergs Grammatik, Formlæren.

2det Partie, Genesis Cap. 1—2. Lindbergs Grammatik til de uregelm. Verber.

V Klasse: Dimittenderne angive alle Genesis; de 2 øverste desuden de 12 første Capp. af Exodus.

De Øvrige: Genesis Cap. 26 til Enden. Hele Lindbergs Grammatik læstes og repeteredes.

Religion.

I Klasse: Herslebs mindre Bibelhistorie indtil Jesu Mirakler. L. L. Jensens Samling af Bibelsprog, de 3 første Capp. Hvert Pensum er først gennemgaaet og forklaret og, saa ofte Tiden har tilladt det, ere Disciplene vøede i at efterlaae Stederne i Biblen og have deri læst større eller mindre Stykker, hvor Sammenhængen kunde bidrage til, lettere at forstaae de Vers i Samlingen, som de skulde lære. 20 Psalmer, valgte med Hensyn til Indholdet af Bibelsprogene eller Aarets Festsdage, ere lærte udenad.

II Klasse: 1ste Partie, Balles Lærebog, 1ste, 2det, 3die, 6te Cap. Herslebs større Bibelhistorie forfra til 5te Periode.

2det Partie, Balles Lærebog 1ste, 2det, 3die

Cap. Herslebs Bibelhistorie 3die og 4de Periode.

III Klasse: 1ste Partie, Fogtmanns Lærebog forfra til Trinitetslæren. Herslebs større Bibelhistorie fra 6te Periode i det Gamle til 3die Afsnit i det Nye Testamente.

2det Partie, Valles Lærebog forfra til Pligterne i de enkelte Stænder. Herslebs større Bibelhistorie de 2 første Perioder.

Før at oplive og anstueliggjøre det Læste benyttes jævnlig Fabers Moralsk kristelig Lærebog.

IV Klasse: 1ste Partie, Fogtmanns Lærebog forfra til Pligterne mod vort Legeme, og Herslebs større Bibelhistorie, det Gamle Testamente.

2det Partie, Fogtmanns Lærebog Indledningen og første Capitel. I Herslebs Bibelhistorie det Gamle Testamente.

I denne som i sidstnævnte Klasse lærtes nogle Psalmer til Festerne eller i Ferien.

V Klasse: Dimittenderne angive Fogtmanns Lærebog og Herslebs Bibelhistorie.

De Dvrigte, Fogtmanns Lærebog fra Cap. 3 til Enden og i Herslebs Bibelhistorie det Nye Testamente.

Historie.

I Klasse: Den gamle Historie og Middelalderens indtil Valdemarernes efter Rosfods fragmentariske Haandbog.

II Klasse: Baade den gamle og Middelalderens Historie, samt den Nyere indtil Carl den Tolvte, efter samme Haandbog.

- III Klasse:** Danmarks Historie indtil Reformationen efter Allens Lærebog.
- IV Klasse:** Danmarks og Norges Historie efter Allens Lærebog og Kosfods Udtog.
- V Klasse:** Dimittenderne opgøre hele Danmarks Historie og Verdens Historie efter Allen og Kosfod.

De Dvrige have i sidste Aar læst Preussⁿ sen, Polen, Ungarn, Tyrkiet, det østromerske Keiserdømme, Arabien, Persien, Mongoliet, China, Portugal, Spanien, Nederlandene, Schweiz og Italien efter Kosfod, hvortil ere føiede nogle Tillæg.

Fra det nye Skoleaars Begyndelse vil Fremgangsmaaden, som i sidste Halvaar saavidt muligt er forberedt, blive følgende: I første Klasse gienkængaacs de vigtigste Punkter af Danmarks Historie ved mundtlig Underviisning. I anden og tredie læses de vigtigste Begivenheder af den almindelige Verdenshistorie, saaledes at den fragmentariske Underviisning afsluttes ved Overgangen til fjerde Klasse. Kosfods fragmentariske Haandbog lægges til Grund. I fjerde Klasse gienkængaacs hele Danmarks Historie efter Allens Lærebog. I femte og siette Klasse læses Verdenshistorien indtil videre ethnographisk efter Kosfods Udtog, dog saaledes, at den synchroonistiske Methode, under selve Underviisningen, saavidt muligt forenes med den ethnographiske, ved stadig at fremhæve de store Vendepunkter i Historien og indenfor disse at betragte Stærterne i deres indbyrdes Forhold. Derimod

anses det ikke for tilraadeligt at benytte Estrups Lærebog i Underviisningens sidste Aar, hvor meget der end kunde tale herfor, fornemmelig paa Grund af, at den øverste Klasse er toaarsig. Ligeledes meddeles mundtlig de vigtigste Momenter af Kulturhistorien. At Landkortene altid benyttes, er en Selsfølge.

Geographic.

- I Klasse:** Almindelig Oversigt over den physiske Jordbeskrivelse og alle Verdensdelene mundtlig meddeelt. Frankrig, Schweiz og Italien efter Munthes Lærebog udgivet af Belschow.
- II Klasse:** Munthes Lærebog fra Nederlandene til Asien.
- III Klasse:** Samme Lærebog fra Tydskland til Asien.
- IV Klasse:** Europa indtil Spanien efter den af Ingerslev udgivne Haandbog.
- V Klasse:** Dimittenderne angive hele Geographien efter Ingerslev og Munthe.

De Dvrige Amerika og Australien efter Munthe, og Norge, Sverrig, Rusland, Spanien, Schweiz, Italien, Tyrkiet og Grækenland efter Ingerslev.

Bed den geographiske Underviisning lægges fornemmelig Vind paa, at bibringe Disciplene en klar Forestilling om Jordens Stilling i Solsystemet og dens Udseende, et Overblik over Landenes naturlige Beskaffenhed og eienommelige Forhold og over de physiske Forholds Indflydelse paa Menneskets Udvikling*).

---

*) Det har altid været Forf. en Yndlingsstank og Hovedstræben, saameget som muligt, at bringe Skolen i Forbindelse med Livet, det

Derimod ansees for mindre hensigtsmæssigt, at bebyrde Hukommelsen med altfor mange Details af den politiske Geographie, naar kun de vigtigste Ting, saavelsom de historisk bekiendte Steder bestandig indprentes ved gientagen Repetition. Et Omrids af den gamle Geographie meddeles, ligesom den europæiske Middelalder's Landforhold beskueliggjøres ved Kort.

I de særskilte Classer gaaes frem paa følgende Maade: I første Klasse meddeles ved mundtlig Underviisning, under Benyttelse af de ophængte Sydovske Kort, en almindelig Oversigt over Jorden som Planet, Fordelingen af Land og Vand, Landjordens Overflade, de

---

døde Bogstav i Forbindelse med den levende Verden. Derfor har jeg stedse søgt at bringe Underviisningen af hvilket som helst Slags i Sproglæren, som Historien og Religionen i Anvendelse paa de daglige Phænomener og Forhold, det vi tale, tænke, erfare og gjøre hver Stund vi leve, og lade det ene forklare og besyrlige det andet. Derfor har jeg stedse indført Naturhistorie blandt Læregienstandene, da Naturen ligger alle saa nær og Kiendskab til den spreder Lys til alle Sider. Derfor har det været mit højeste Ønske, at begynde al Underviisning med Jordbeskrivelse, at knytte den geographiske, naturhistoriske og verdenshistoriske Underviisning saa nær sammen som muligt. Thi Livet foder paa Jorden og dens climatiske saavelsom andre locale Forhold betinge saa uendelig meget i Levemaadens, Sædernes, Konstens, Krigenes, Folkevandringerne osv. Historie, som for en overfladisk Betragtning staaer isoleret, men som den Unge snart glæder sig ved, at blive opmærksom paa og erkende som aldeles afgangigt af hinanden. Til den fysiske Geographie bør derfor vistnok baade Naturhistorie og Verdenshistorie paa det noieste knyttes. Og dette haaber jeg, ved forenede Bestræbelser, som og ved Benyttelse af Schouvs Europa, Bogels Atlas, de Sydovske Kort, Cansteins Planteglobus og lignende Arbejder, mere og mere skal lykkes og vise sig frugtbart. R.

vigtigste Producter, de forskjellige Menneskeracer, samt en almindelig Angivelse af alle enkelte Riger og Stater i hver Verdensdeel, samt Have, Bugter og Stræder. Ved Underviisningen vil der fornemmelig blive taget Hensyn til Thriges Lærebog, saa at Disciplene hiemme, efter den, kunne indprente sig de vigtigste Puncter af det Foredragne.

I anden Klasse paabegyndes og i tredie sluttes Europas Geographie efter Munthes Lærebog. I fjerde Klasse læses de andre Verdensdele efter samme Lærebog med enkelte Tilføielser. I femte og siette Klasse læses igien Europa efter Ingerslev og de andre Verdensdele repeteres efter Munthe. Til de af Liechtenstern givne Vink i hans Bog om den geographiske Underviisning tages jævnlig Hensyn.

Arithmetik.

- I Klasse:** De fire Species i hele, brudne og benævnte Tal, hvilke Regningsarter ere indøvede ved simple Reguladetri=Dpgaver.
- II Klasse:** Decimalbrøk, sammensat og omvendt Reguladetri, samt fortsat Indøvelse af det tidligere Lærte ved sammensatte Dpgaver, de saakaldte Husholdningsexempler.
- III Klasse:** Foruden Dpgaver af samme Slags som i foregaaende Klasse er her lært forkortet Multiplikation og Division med Decimalbrøker, Rente af Rente, Tals Oplosning i Factorer, største fælleds Maal, Bogstavregning og Kvadratrodens Uddragning.

Ved Regne-Underviisningen bruges ingen Lærebog. Opgaverne vælges saaledes, at de saavidt muligt kunne være baade Forstandsøvelser og speciel Forberedelse til den følgende Underviisning i Arithmetik og tillige give Færdighed i at udføre de i det daglige Liv forekommende Regninger. En Time hver eller hveranden Uge er anvendt til Hovedregning.

IV Klasse: Ursins Arithmetik indtil Læren om Proportioner, samt Ligninger af første Grad med een og flere Ubekjendte.

V Klasse: Hele Ursins Arithmetik. Adskillige Partier, navnlig om Brøks Forvandling til Decimalbrøk og omvendt, om Kjødebrøk, Potenser og Rødder samt Logarithmer, ere giennemgaaede efter et skrevet Tillæg, nærmest overeensstemmende med B. C. Bergs Mathematik.

I næste Skoleaar vil formeentlig i 4de eet-aarige Klasse og senere maaskee allerede i 3die, benyttes A. Steens „Elementair Arithmetik“, og derefter i de følgende Classer: B. C. Bergs „De første Grunde i den almindelige Mathematik.“

Geometrie.

I Klasse: En Time egentlig geometrisk Tegning. Efterat de almindeligste geometriske Begreber vare mundtlig forklarede, have Disciplene ved Hjælp af Passer og Lineal med Blyant udført alle Slags simple geometriske Constructioner, som de 4 Regningssarter med rette Linier og Vinkler, at opreise og nedfælde lodrette Linier, tegne regu-

lære Polygoner i Cirkler, omstrive Cirkler om Triangler, construere Triangler af 3 givne Stykker, Polygoner congruente med givne osv. Læreren har leveret hver Discipel et Blad med en Mængde numererede Linier og Vinkler og derefter opgivet dem, hvilke Størrelser, de skulde benytte, hvorhos han dog sædvanlig først har udført Constructionen med Kridt paa den op-
hængte Tavle.

- II Klasse:** En Time ugentlig er anvendt ligefom i foregaaende Klasse, kun at der efterhaanden er givet sværere Opgaver. Mod Slutningen af Aaret ere Figureerne i P. E. Bergs „Lærebog i den plane Geometrie“, som skal bruges i den følgende Klasse, benyttede som Fortegninger.
- III Klasse:** Da den Grundvold for den geometriske Underviisning, som herefter vil være lagt ved geometrisk Tegning, endnu savnedes, er den største Deel af Aaret anvendt til de samme Constructioner som i de foregaaende Klasser, og Geometrien er sat i Forbindelse med Regning ved retliniede Figurers Udmaalning. Mod Slutningen af Aaret begyndtes paa Bergs Geometrie, hvoraf kun lidet mere end Indledning er læst. Denne Bog agtes nu, efterhaanden som Disciplene rykke op, indført ved Underviisningen.
- IV Klasse:** Ursins Geometrie indtil Anvendelse af Læren om Proportioner.
- V Klasse:** Ursins Geometrie helt giennemgaaet.

Indf.

- I Klasse:** Kungs mindre Læsebog, S. 29—111.; efter

Hiorts mindre Grammatik de regelrette Former. Stil 1 Time ugentlig. Ligesom i Dansk faaes der strengt paa en rigtig Dplæsning og Udtale. Fremgangsmaaden med Analysen den samme, kun at der nu og da retroverteredes. Stilunderviisningen bestod i Dictat og Stilene rettedes som de danske. Grammatiken havde ingen særskilt Time, men til hver Time maatte læses et lidet Pensum af denne.

II Klasse: Rungs mindre Læsebog S. 197—220. Hiorts Læsebog S. 21—53. Hele Formlæren absolveredes efter Hiorts mindre Grammatik. Stil 2 Timer ugentlig. Fremgangsmaaden slutter sig til den, der anvendes i første Klasse. De syntaktiske Regler søgte man at vaffe Disciplinens Dpmærksomhed for under Analysen, ligesom man ved Stilen navnlig søgte at indøve Formlæren i det Rungs og Jürs's Materialier lagdes til Grund. Nu og da dicteredes, ligesom i første Klasse, Tydsk til Medskrivning.

III Klasse: Rungs mindre tydske Læsebog, S. 137 til Enden og Hiorts Læsebog forfra til S. 40. Da Disciplene havde læst Meiers tydske Grammatik tidligere, saa beholdtes den og læstes heelt igjennem. Men da de ikke før havde skrevet Tydsk, begyndtes, ligesom i de foregaaende Classer med Rungs og Jürs's Materialier, kun i noget større Pensa. Mvagtig Oversættelse og Analyse kunde her saameget mere fordres, som Disciplene alle havde begyndt at tyde Latin, og mere Tid kunde udelukkende anvendes paa de uregelmæssige Former. Endeel mindre Digte

lærtes udenad, for at vænne Organ og Dre mere til det fremmede Idiom. Stilene udarbejdedes og rettedes hjemme eengang hver Uge.

IV Klasse: Kungs større Læsebog, forfra til Side 143. Meiers Grammatik. Stil eengang egentlig, efter Bresemanns Materialier, skreves og rettedes udenfor Skolen. Synonymer og tilfældige Formligheder paavistes og skielnedes, vanskeligere Constructioner opløstes og især uregelmæssige Former indøvedes, ligesom en rigtig Dplæning og Betoning indskærpedes, for allerede deraf at erfare, hvorvidt Disciplen forstod det Læste.

V Klasse: De Bøger, som skulde læses, overlodes til Disciplenes eget Valg, og saaledes bleve af forskellige giennemgaaede: Göthes Iphigenie auf Tauris, Göz von Berlichingen, Clavigo, Die Mitschuldigen. Körners Gedichte, 2 Bde. Schillers Don Carlos, Die Räuber, Die Braut von Messina, Marie Stuart, kleinere Gedichte, Geschichte des dreißigjährigen Kriegs. Wopfs Louise. Gessners Abels Tod. Tiecks Phantasten über die Kunst. Anthologie der Deutschen Classiker. Herkulanum und Pompeji, mit Abbild., 2 Thle. Claudius Wandsbeckers Bothe. Eine Reise durch Italien. Eine Reise durch Schweden und Norwegen m. fl. Zævnlig foretoges mundtlige Oversættelser baade fra Dansk til Tydskt og fra Tydskt til Dansk. 1 Stil skreves og rettedes hjemme hver Uge. Grammatik læstes og repeteredes, meest efter dicterede Regler og Undtagelser.

Fransf.

- II Klasse:** Borrings Læsebog for Mellemklasserne læstes forfra til S. 30. Af Abrahams Grammatik Bøiningslæren til de uregelmæssige Verber, med Forbigaaelse af enkelte Anmærkninger. 1 Time ugentlig anvendtes til Dictat efter det Læste.
- III Klasse:** Samme Læsebog S. 1—40. Af Abrahams Grammatik Bøiningslæren og Ordboiningslæren. I 2 Timer maanedlig indøvedes den franske Orthographie ved Dictat.
- IV Klasse:** Borrings Læsebog S. 151—204, og af sammes *Etudes litteraires* Side 1—62, Side 133—167. Af Abrahams Grammatik Bøiningslæren og Orddannelselæren. 1 Time ugentlig anvendtes til skriftlig Indøvelse af Formlæren. De foresatte Pensæ blev ikke gienemgaaede ferend under Examinationen. Særffilte Timer anvendtes ikke til Sprogslæren, men en Deel af hver Time benyttedes til denne, ligesom man ogsaa foruden at indøve Formlæren uviagtig tillige under Læsningen søgte at gienemgaae det Vigtigste af Ordboiningslæren praktisk ved Exempler.
- V Klasse:** Af Alfred de Vignys *Cinq-Mars* læstes fra S. 172—320. Af Abrahams Sproglære Orddannelses- og Ordboiningslæren. Den ene af de 2 ugentlige Timer anvendtes til Oversættelse fra Fransf til Dansk, hvorved man navnlig søgte at fremhæve de for det franske Sprog eiendommelige Udtryk og Forbindelser, samt paa- vise de beslægtede Ord og Rødderne i andre

Sprog; den anden Time brugtes til Oversættelse fra Dantsk til Fransk, der altid foretoges mundtlig. Grammatik læstes i begge Timer.

Naturhistorie.

- I Klasse:** Pattedyr og Fugle efter Strøms Naturistorie. Det Systematiske er ikke blevet fremhævet; men det har navnlig været Formaalet at vække Ansættelsen om det dyriske Liv og dets forskjellige Fremtrædelsler.
- II III IV Klasse:** I det den naturhistoriske Underviisning efter en anden Methode er begyndt forfra, er en Deel af Winterhalvaaret i alle Classer bleven anvendt til at forklare og gjennemgaae den menneffelige Organisme, som det nødvendige Grundlag for Zoologien; dernæst ere, med Benyttelse af Drejers og Bramsens Lærebog, de 2 høieste Classer af Beenddyrene læste i systematisk Orden.

Bibliotheket

udvides bestandig i de Retninger, hvortil Trangen maatte synes størst, Defecter suppleres og løse Blade eller Hæfteskrifter indbindes, ligesom og endeel Kort, som Skolen har nødvendig Brug for, efterhaanden anskaffes, oplæses og ferniseres. Dets Indtægt var . . . . . 128 Rbd. = f. Dets Udgift til Indkøb, Indbinding, Catalog og Dækning af f. N.s Underbalance var . 181 — 5 -

---

Altfaa Underbalance . . . . . 53 Rbd. 5 f. som blive at refundere Skolekassen.

Skolekassens Indtægter og Udgifter i 1847.

A. Hovedkassens Beholdning fra 1846 var	561 Rbd.	64 §.
Indtægt	6,599	— 92 -
	<hr/>	
	7,161 Rbd.	60 §.
Udgift til Lønninger, Pensioner, Stat-		
ter, Reparationer, Brænde, Lys osv.	6,722	— 83 -
	<hr/>	
	Beholdning	438 Rbd. 73 §.
B. Stipendiekassens Indtægt	750	— 80 -
Udgift (hvoraf paa Rente udfat 252 Rbd.)	717	— 2 -
	<hr/>	
	Beholdning	33 Rbd. 78 §.

Med forestaaende offentlige Examen begynde de skriftlige Prøver Torsdagen d. 22de Juli og fortsattes til Løverbagen den 24de incl., i de forskjellige Classer, Formiddag og Eftermiddag.

Den mundtlige Prøve fortsattes fra Mandagen d. 26de til Løverbagen d. 31te Juli, om Formiddagen fra Kl. 9—12, Eftermiddagen fra Kl. 2½ til 5½, i følgende Orden:

1 Børelse. 2 Børelse. 3 Børelse.

Mandag....	Form. V. Latin.	IV. Fransk.	III. Hist. Geogr.
	Efterm. V. Hist. Geog.	IV. Mathem.	III-II. Fransk.
Tirsdag....	Form. V. Græsk.	IV. Latin.	III. Mathemat.
	Efterm. IV. Hist. Geog.	III. Religion.	II-I. Naturhist.
Onsdag....	Form. V. Religion.	IV-III. Naturh.	II-I. Dansk.
	V. Fransk.	IV. Tydsk.	II-I. Religion.
Torsdag...	Form. V. Hebraisk.	III. Latin.	II-I. Regning.
	V. Tydsk.	IV. Hebraisk.	II-I. Tydsk.
Fredag.....	Form. IV. Religion.	III. Græsk.	II-I. Hist. Geog.
	V. Mathem.	IV. Græsk.	III. Tydsk.
	Kl. 6½—7½ Sangprøve.		

Løverbag. Form. Kl. 8—9 alle Classer Gymnastik.

Samme Dag, den 31te Juli, om Formiddagen Kl. 10, begynder Prøven med de nyanmeldte Disciple og fortsattes hele Dagen.

Tirsdagen d. 31te August, Formiddagen Kl. 11, foretages Translocationen med sædvanlig Høitidelighed.

Onsdagen d. 1ste September begynder Underviisningen for det nye Skoleaar. Skulde et forestaaende Bygningssarbejde foranledige nogen Forandring i de 2 sidste Bestemmelser, saa skal samme vorde bekiendtgjort i Stiftsavisen.

Disciplenes Slægtninge og Værger, enhver Skolens og Ungdommens Ven indbydes herved ærbødigst til at beære denne offentlige Prøve med deres opmuntrende Nærværelse.

Rykiøbing Cathedralsskole, den 15de Juli 1847.

G. P. Rosendahl.
